

Załącznik nr 1
do uchwały nr 1043/24
Zarządu Województwa
Zachodniopomorskiego
z dnia 26 czerwca 2024 r.

OCENA ZASOBÓW POMOCY SPOŁECZNEJ
ZA ROK 2023
DLA WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Szczecin 2024

Spis treści

WPROWADZENIE.....	3
1. DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ I SPOŁECZNEJ.....	4
2. DANE O KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY I WSPARCIA	9
2.1 GMINA – ZADANIA OPS ORAZ MOPS, MOPR	20
2.2 POWIAT - ZADANIA PCPR ORAZ MOPR.....	26
3. INNE RODZAJE POMOCY I ŚWIADCZEŃ	31
4. ZASOBY INSTYTUCJONALNE POMOCY SPOŁECZNEJ	38
5. KADRA JEDNOSTEK POMOCY SPOŁECZNEJ	43
6. ŚRODKI FINANSOWE NA WYDATKI W POMOCY SPOŁECZNEJ I W INNYCH OBSZARACH POLITYKI SPOŁECZNEJ W BUDŻETACH JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO.....	44
7. WNIOSKI I REKOMENDACJE.....	47
8. ANEKS	53

WPROWADZENIE

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2023 r., poz. 901 z późn. zm.), do zadań samorządu województwa należy opracowywanie Oceny Zasobów Pomocy Społecznej, na podstawie częściowych ocen sporządzanych przez samorządy gmin i powiatów z terenu województwa, w oparciu o analizy lokalne oraz przekazanie jej Sejmikowi Województwa. Ocena, wraz z rekomendacjami, powinna stanowić podstawę do planowania budżetu na rok następny.

Do opracowania Oceny Zasobów Pomocy Społecznej zostało wykorzystane narzędzie elektroniczne w formie modułu w Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS), należące do grupy systemów informatycznych Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej.

Narzędzie pozwala obserwować dynamikę zmian w systemie pomocy społecznej i jej otoczeniu – zarówno w obrazie klientów pomocy, wewnętrznych struktur instytucji pomocy, jak i ze strony finansowej zadania – na każdym szczeblu administracji samorządowej.

W województwie zachodniopomorskim w 2023 r., na 113 gmin i 21 powiatów, otrzymano 100% sprawozdań, co umożliwia przeprowadzenie kompleksowej analizy sytuacji pomocy społecznej w regionie.

Raport jest również próbą ujęcia zasobów pomocy społecznej w sposób systemowy, porównywalny dla wszystkich samorządów. Może stanowić on podstawę do planowania działań w regionalnej i krajowej polityce społecznej.

1. DANE O SYTUACJI DEMOGRAFICZNEJ I SPOŁECZNEJ

Województwo zachodniopomorskie w obecnych granicach istnieje od 1 stycznia 1999 roku. Jest to piąte pod względem powierzchni województwo w kraju (powierzchnia 22,9 tys. km²) i jedenaste pod względem liczby mieszkańców. Na koniec 2023 roku Polska liczyła 37 637 tys. mieszkańców

- o 129 tys. mniej niż w 2022 r. Liczba mieszkańców regionu wyniosła 1 636 293 (o 16 728 mniej niż w roku 2022, natomiast w 2021 spadek wyniósł 23 899). Gęstość zaludnienia spadła z 71,6 do 71,4 osób na km².

W 2023 r., województwo było podzielone administracyjnie na 113 gmin i 21 powiatów, w tym 3 powiaty grodzkie (miasta na prawach powiatu) i 18 powiatów ziemskich.

Wielkości wskaźników w tzw. „Prognozie na rok 2024”, zostały określone przez gminy. Ponieważ rubryki prognostyczne nie są dla samorządów obligatoryjne, nie wszystkie gminy uzupełniły dane w tym zakresie.

Struktura ludności

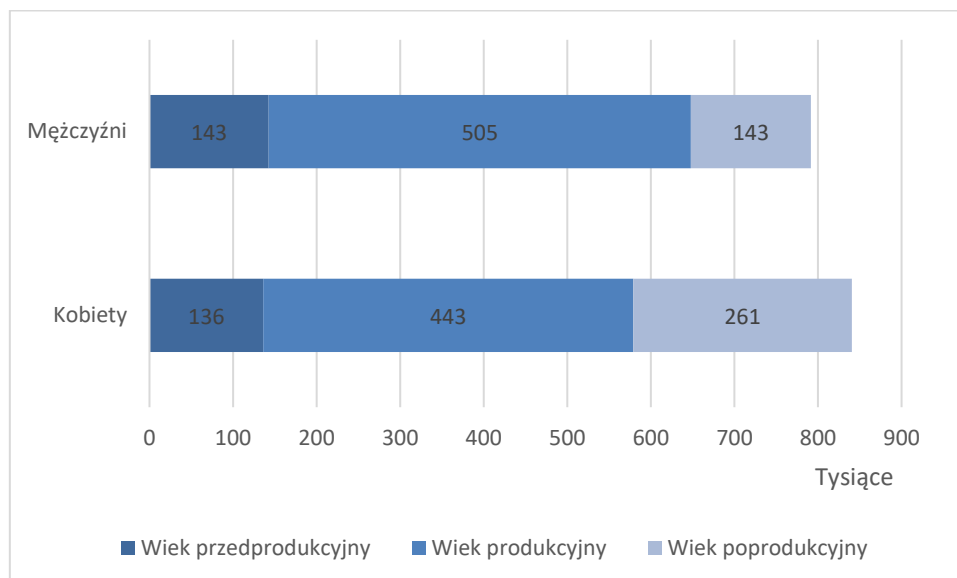
Obserwowane od lat zmiany w strukturze wiekowej ludności oraz wszelkie opracowywane prognozy wskazują na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Na koniec 2023 r. struktura wieku ludności w województwie wyglądała następująco:

- osoby w wieku przedprodukcyjnym – **17%** ogółu ludności (w 2022 r. – 18%, w 2021 r. – 17%),
- osoby w wieku produkcyjnym – **59%** ogółu ludności (w 2022 r. – 58%, w 2021 r. – 59%),
- osoby w wieku poprodukcyjnym – **24 %** ogółu ludności (analogicznie jak w 2022 i 2021 r.)

W 2023 r., wartość wskaźnika obciążenia demograficznego, mierzonego liczbą osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, w województwie zachodniopomorskim, wyniosła 72 (71 w 2022 r.). Średni wskaźnik dla Polski wyniósł 71 (70 w 2022 r.).

Struktura ludności według płci, od kilku lat kształtuje się w podobny sposób. W ogólnej liczbie mieszkańców województwa, podobnie jak w kraju, nieznacznie przeważają kobiety, które stanowią 51% ludności. Wskaźnik feminizacji od kilku lat nie wykazuje większych zmian i oscyluje na poziomie – 106 kobiet na 100 mężczyzn. Warto jednak zauważyć, że w poszczególnych grupach wiekowych struktura ze względu na płeć znacząco się różni. Przewaga liczby kobiet nad liczbą mężczyzn jest charakterystyczna dla osób w wieku poprodukcyjnym, natomiast w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym, tendencja ta jest odwrotna.

Wykres nr 1. Struktura ludności według płci i ekonomicznych grup wieku w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

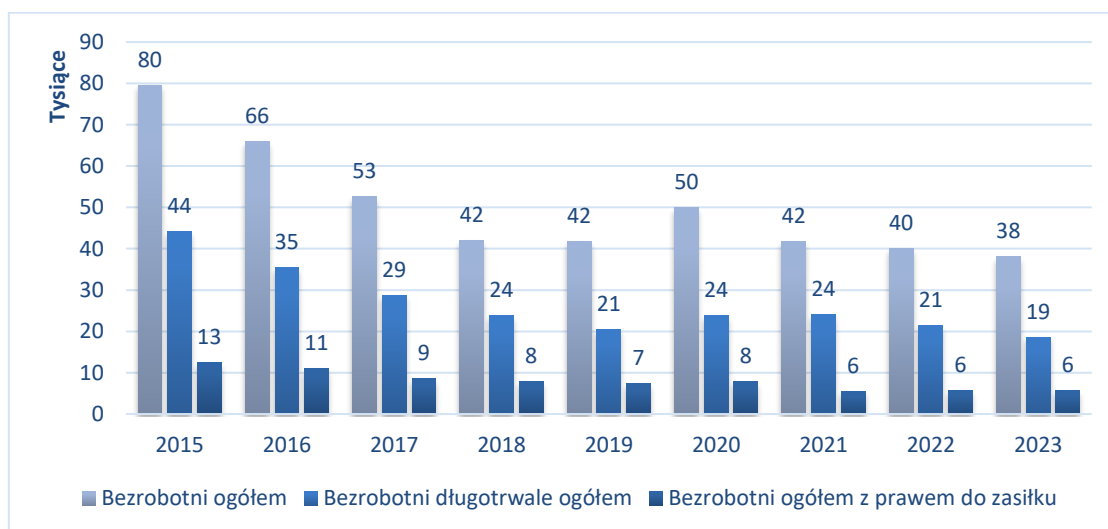
Rynek pracy

Na koniec 2023 roku, po raz kolejny, odnotowano spadek liczby osób bezrobotnych w porównaniu do lat ubiegłych. W Powiatowych Urzędach Pracy zarejestrowano łącznie 38 069 osób – o 2 027 osób mniej niż w roku poprzednim.

Liczba osób długotrwale bezrobotnych również uległa zmniejszeniu (2023 r. – 18 639 os., 2022 r. – 21 449 os., 2021 r. – 23 983 os.). Co ważne, w roku oceny, zmniejszeniu uległ również udział liczby osób długotrwale bezrobotnych w stosunku do całkowitej liczby zarejestrowanych w urzędach pracy i wyniósł 49% (2022 r. – 53,5%, 2021 r. – 57,5%). Jednocześnie, prawo do zasiłku w 2023 r. posiadało 5 631 osób, co stanowi 14,8 % ogółu bezrobotnych (w 2022 r. 5 791 os., 14,4%, w 2021 r. 5 516 os., 12,7%). W ogólnej liczbie osób bezrobotnych nadal utrzymuje się przewaga kobiet (54,3%). W kategorii osób długotrwale bezrobotnych stanowią one 59,2%, a wśród posiadających prawo do zasiłku 56,9%.

Warta zauważenia jest tendencja spadkowa wskaźnika bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej. Wskaźnik obliczany jest jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem. W latach 2018-2021 wynosił on rokrocznie 46%, w 2022 r. 44%, a w roku oceny 43%.

Wykres nr 2. Osoby bezrobotne w Województwie Zachodniopomorskim w latach 2015-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OZPS za 2023 r.

Wybrane elementy infrastruktury społecznej

W roku 2023 r. nadal widoczna jest tendencja spadkowa dotycząca zasobów mieszkań komunalnych należących do gmin – łącznie było ich 40 151 (w 2022 r. – 41 504). Zmniejszeniu uległa także liczba wniosków o mieszkanie z zasobów gminy z 6 264 w 2022 r. do 6 064 w roku oceny.

Liczba mieszkań socjalnych nieznacznie spadła z 6 672 w 2022 r. do 6 478 w roku oceny. Znaczącemu zmniejszeniu uległa liczba osób oczekujących na mieszkanie. W 2023 r. wykazano 2 506 oczekujące osoby, w 2022 r. było ich 4 591.

Istotną zmianę odnotowano także w liczbie wyroków eksmisyjnych, utożsamianej z liczbą dłużników wskazanych przez sąd, bez prawa do lokalu socjalnego lub zamiennego. W 2022 r., podobnie jak w roku 2021, wyniosła ona 1,3 tys., natomiast w roku oceny aż 2 tys.

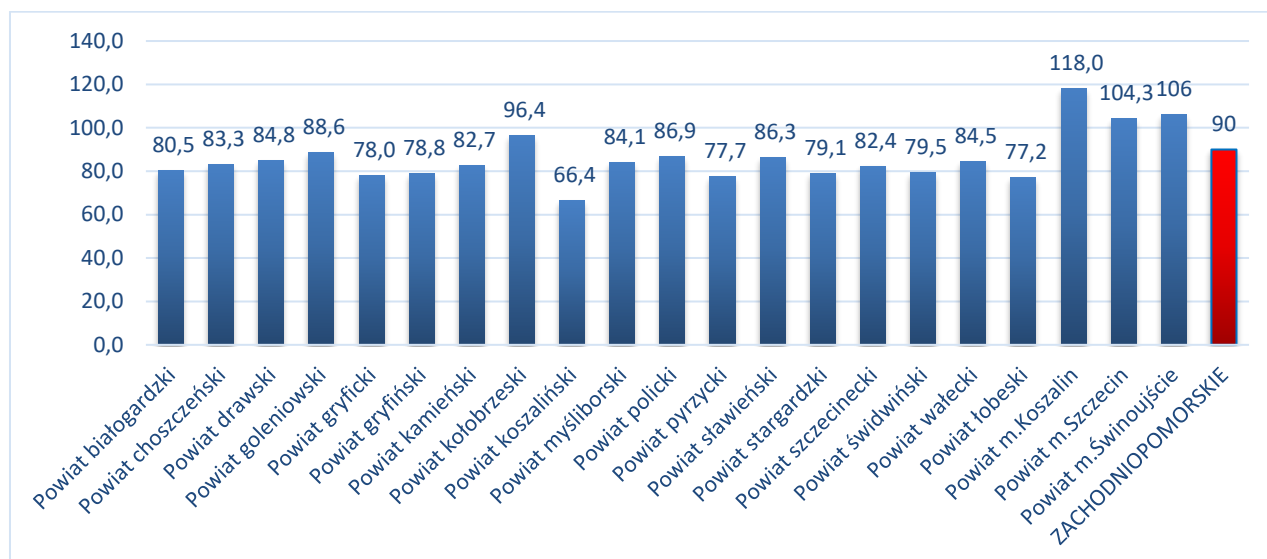
Liczba publicznych i niepublicznych żłobków, oddziałów żłobkowych i klubów dziecięcych na terenie województwa systematycznie wzrasta. W 2022 r. funkcjonowało 225 tego typu jednostek, dla porównania w 2021 r. – 211, w 2020 r. – 197, a w 2019 r. – 191¹.

Liczba publicznych i niepublicznych przedszkoli, wraz z liczbą oddziałów przedszkolnych przy szkole podstawowej, punktów przedszkolnych i zespołów wychowania przedszkolnego, zlokalizowanych na terenie województwa, nieznacznie spadła w porównaniu do 2021 r. (848 placówek w 2022 r., 852 placówek w 2021 r.). Znamienym jest też wskaźnik obrazujący udział dzieci w wieku 3-5 lat,

¹ Na podstawie danych GUS dostępnych na dzień 07.06.2024 roku (dane za 2022 r., brak danych za 2023 r.).

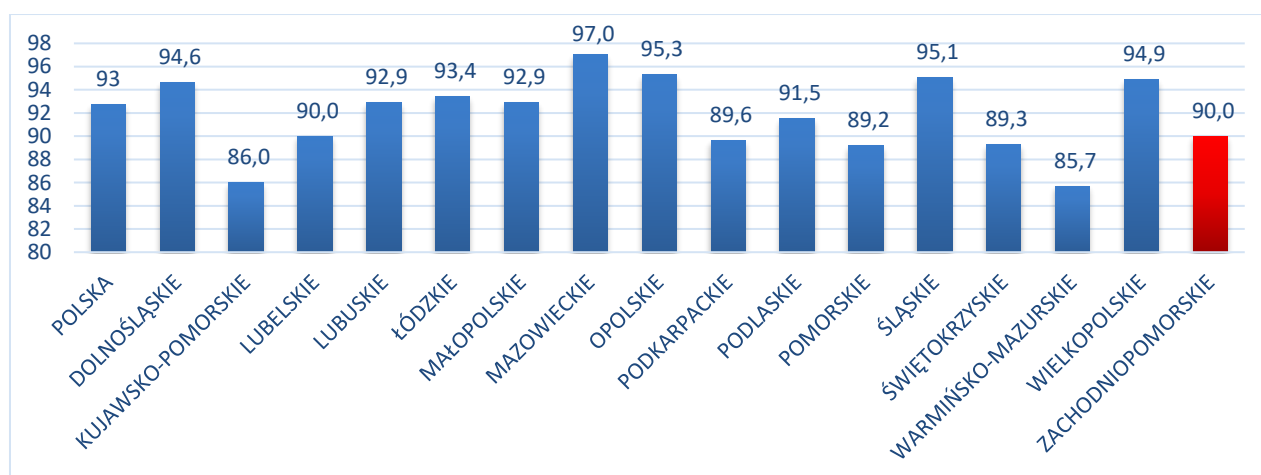
korzystających z wychownia przedszkolnego. Średnia dla województwa jest jedynie nieznacznie niższa od poziomu krajowego, ale sytuacja w poszczególnych powiatach jest zróżnicowana - w większości z nich odnotowuje się wskaźniki znacznie poniżej średniej krajowej i wojewódzkiej².

Wykres nr 3. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym, w podziale na powiaty, w 2022 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Wykres nr 4. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym, w podziale na województwa w 2022 r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych, GUS.

² Na podstawie danych dostępnych na dzień 07.06.2024 roku (dane za 2022 r., brak danych za 2023 r.).

Ważnym elementem infrastruktury wspierającej rodzinę, w tym przede wszystkim dzieci i młodzież, są placówki wsparcia dziennego. Pobyt dziecka w takiej placówce jest bezpłatny oraz dobrowolny. Wyjątek stanowi sytuacja, kiedy sąd, w trybie postanowienia, kieruje dziecko do placówki.

Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie opiekuńczej, w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych, zapewnia dziecku opiekę i wychowanie, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań. W roku oceny, w zachodniopomorskich placówkach wsparcia dziennego zapewniono łącznie 6 619 miejsc (w 2022 r. – 6 387, 2021 r. – 6 305,).

W zachodniopomorskim, w 2023 r. działały również 352 placówki (świetlice i kluby) określane jako miejsca spotkań dla seniorów. Zajmują się one integracją społeczną osób starszych, rozwojem życia kulturalnego, oświatowego, towarzyskiego i rekreacyjnego dla tej grupy mieszkańców. W 2021 roku na obszarze województwa zachodniopolskiego było ich łącznie 317, a w 2022 r. 375.

Kolejnym typem podmiotów infrastruktury społecznej są hospicja, w których sprawuje się wszechstronną opiekę zdrowotną, psychologiczną i społeczną nad pacjentami znajdującymi się w stanie terminalnym. Na terenie województwa, w 2023 r., podobnie jak rok wcześniej, funkcjonowało 8 tego typu podmiotów.

W tym miejscu, warto zwrócić uwagę na zmiany systemowe zachodzące w strukturze organizacyjnej pomocy społecznej. W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych (Dz.U. z 2019 r., poz. 1818) istnieje możliwość tworzenia nowych jednostek organizacyjnych gminy i nowych instytucji lokalnej polityki społecznej – Centrów Usług Społecznych (CUS). CUS ma służyć rozwojowi i integracji usług społecznych organizowanych i świadczonych na poziomie lokalnym. Podmioty te są również źródłem kompletnych informacji o usługach społecznych. Tworzone w CUS programy usług społecznych mogą być kierowane do osób, rodzin, grup społecznych, grup mieszkańców o określonych potrzebach lub ogółu mieszkańców. W centrach mogą być prowadzone także działania adresowane do całych społeczności lokalnych, ukierunkowane na integrację mieszkańców oraz podniesienie spójności społecznej. Za realizację tych działań jest odpowiedzialny organizator społeczności lokalnej. Dzięki temu, w indywidualnych planach usług społecznych będą uwzględniane nie tylko usługi społeczne, ale również dostępne bezpłatnie działania wspierające o charakterze samopomocowym i wolontaryjnym, prowadzone przez samych mieszkańców - np. pomoc sąsiedzka³. Na koniec 2023 r. w zachodniopomorskim funkcjonowało 6 Centrów Usług Społecznych (w Koszalinie, Kołobrzegu, Resku, Łobzie, Goleniowie i w Gminie Świdwin).

³ MRPiPS <https://www.gov.pl/web/rodzina/co-to-jest-cus> (dostęp: 07.06.2024 r.)

2. DANE O KORZYSTAJĄCYCH Z POMOCY I WSPARCIA

Analiza nadesłanych danych, dotyczących osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, umożliwia przedstawienie rozkładu przestrzennego, w podziale na powiaty, a także opracowanie prognozy w tym zakresie na rok następny, dla całego województwa zachodniopomorskiego.

Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia, w roku oceny (2023) wynosiła 87 619 (w 2022 r. – 95 011, 2021 r. – 94 146,). Kategoria pomoc i wsparcie została stworzona przede wszystkim dla powiatowych centrów pomocy rodzinie (PCPR), aby mogły wykazać swoją pracę w tym zakresie. Zebrane dane wskazują, że liczba osób korzystających ze wsparcia tej instytucji systematycznie spada.

W roku oceny, **liczba osób, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej** wynosiła 40 847, w tym długotrwale korzystających 21 628 osób, co stanowi 52,9% ogółu. W poprzednich latach wartości te kształtowały się następująco:

- 2022 r. – 42 214, z czego 53,7% to osoby długotrwale korzystające
- 2021 r. – 45 510, z czego 54,8% to osoby długotrwale korzystające;
- 2020 r. – 50 162, z czego 54,0% to osoby długotrwale korzystające;

Porównując dane z rokiem poprzednim, obserwuje się spadek liczby beneficjentów długotrwale korzystających z pomocy społecznej, który na poziomie województwa wyniósł 0,8 p.p.

Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej w roku oceny, wynosiła 32 656, co przekłada się na 62 268 osób w tych rodzinach (w 2022 r. 33 739 i 64 379 osób w rodzinach, 2021 r. – 36 699 i 70 825 osób w rodzinach, 2020 r. – 40 039 i 79 975 osób w rodzinach).

Tabela nr 1. Beneficjenci pomocy społecznej wg grup wiekowych

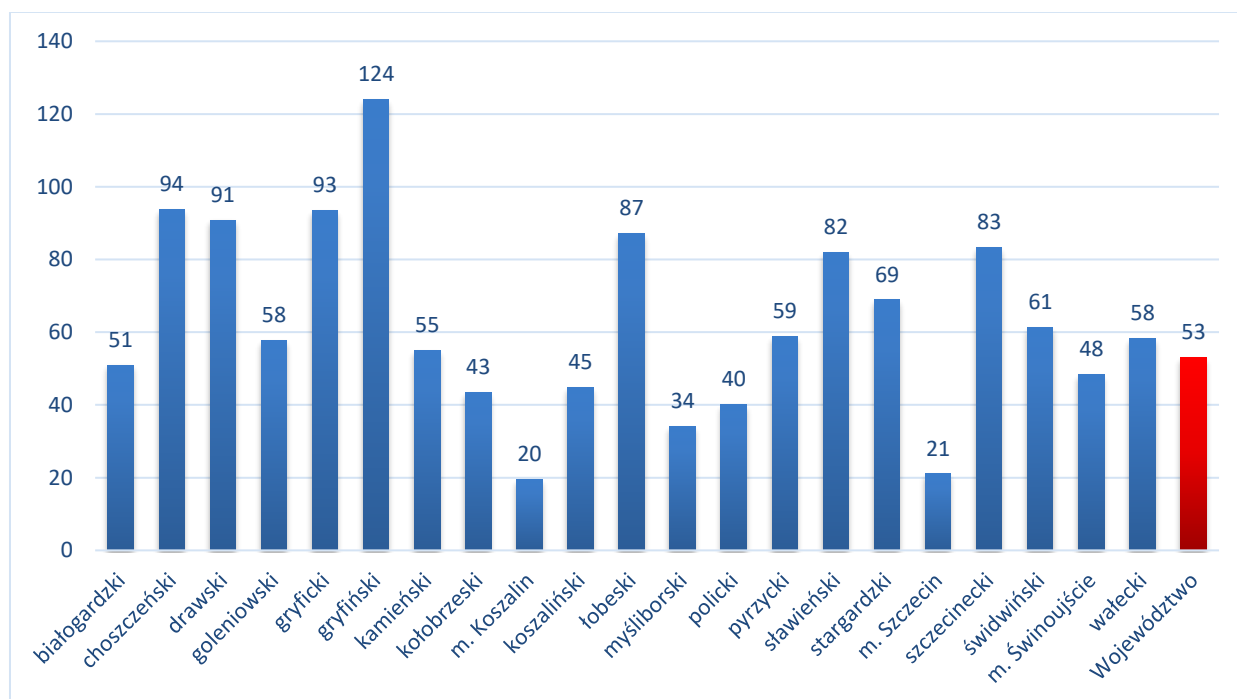
Wiek	rok				% różnica w liczbie beneficjentów w 2020 r. w porównaniu do 2023 r.
	2020	2021	2022	2023	
0 - 17	11 113	9 088	9 491	8 808	spadek o 21%
produkcyjny	28 068	25 557	23 194	21 481	spadek o 23%
poprodukcyjny	12 928	12 563	12 419	12 229	spadek o 5 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS.

Wskaźnik deprivacji lokalnej, liczony jako liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców ogółem, jest w województwie zachodniopomorskim przestrzennie zróżnicowany. Jego przeciętna wartość to 53., w roku 2022 i 2021 wartość wskaźnika wyniosła 57. Po raz kolejny najniższą wartość odnotowano w mieście Koszalinie i mieście Szczecinie. Najwyższym wskaźnikiem

deprywacji w 2023 r., analogicznie jak w latach poprzednich, charakteryzował się powiat gryfiński, jednak wartość wskaźnika zmalała w porównaniu do 2022 r.

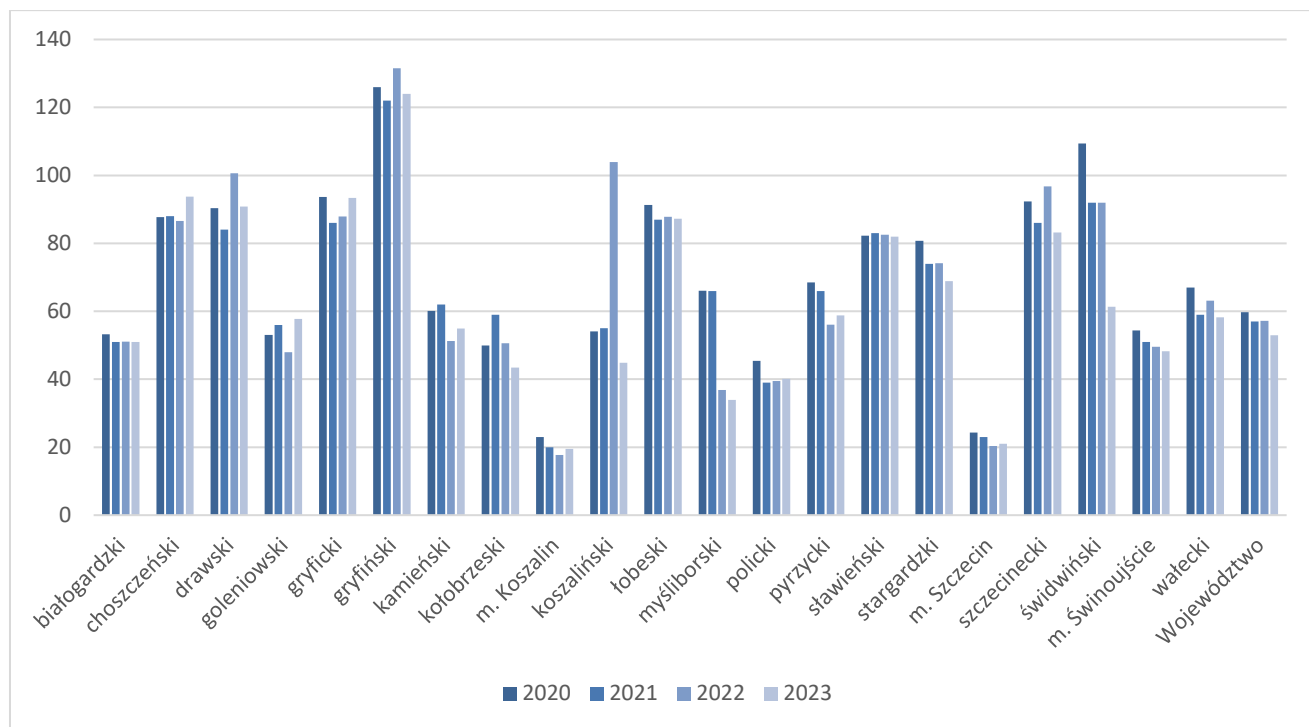
Wykres nr 5. Wskaźnik deprywacji lokalnej - liczba korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców danego powiatu [w osobach]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS za 2023 r.

Wartość wskaźnika deprywacji lokalnej na poziomie powiatów, jak i poszczególnych gmin, jest zróżnicowana. Zarówno w roku poprzednim, jak i 2023 r. analiza porównawcza wartości wskaźnika jest utrudniona z uwagi na pojawienie się dodatkowych zadań w ośrodkach pomocy społecznej, jak np. wypłacanie dodatków energetycznych, pomoc osobom z Ukrainy przybyłym w związku z zagrożeniem militarnym oraz różnym podejściem do wykazywania realizacji tych zadań w poszczególnych gminach. Jaskrawym przykładem takiej sytuacji jest nagły, bardzo wysoki wzrost wskaźnika deprywacji w powiecie koszalińskim w roku 2022 i spadek w roku oceny. Przyrost spowodowany był praktycznie polityką jednej gminy, która w sprawozdawczości, w kategorii danych używanych właśnie do obliczania wskaźnika, wykazała realizację dodatkowych zadań, wykraczających poza wskazane w ustawie o pomocy społecznej. W efekcie, liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia OPS w 2022 r. wyniosła 58% ogółu mieszkańców gminy. W roku 2023 r. brak dodatkowych zadań lub zmiana sposobu ich raportowania sprawiły, że przedstawione dane są już porównywalne z innymi gminami/powiatami. Sytuacja ta obrazuje, jak istotnym elementem jest tworzenie ujednoliconych narzędzi do agregacji danych, jasnych wytycznych, a także właściwa interpretacja danych na etapie analizy.

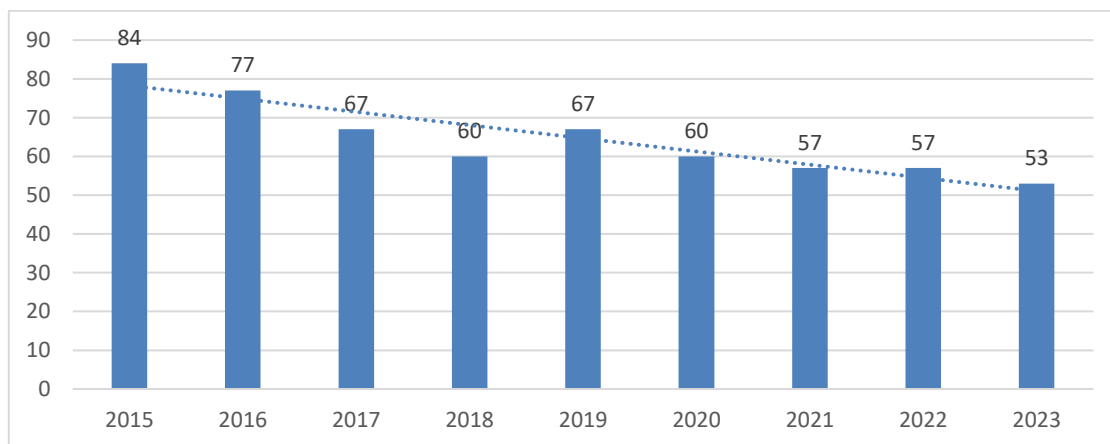
Wykres nr 6. Wskaźnik deprywacji lokalnej – liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców danego powiatu, porównanie roku oceny do trzech lat poprzedzających [w osobach]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

W okresie ostatnich dziewięciu lat, w województwie zachodniopomorskim, widoczny jest trend spadkowy wskaźnika deprywacji lokalnej – każdego roku wskaźnik obniża się. Wyjątek stanowi rok 2019, gdzie nastąpił wzrost do wartości sprzed dwóch lat.

Wykres nr 7. Wskaźnik deprywacji lokalnej – liczba korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców danego powiatu w latach 2015-2023 w województwie [w osobach]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS

Pomoc społeczną, zgodnie z zapisami ustawy o pomocy społecznej, dzieli się na pieniężną i niepieniężną. Do świadczeń pieniężnych zalicza się następujące formy pomocy:

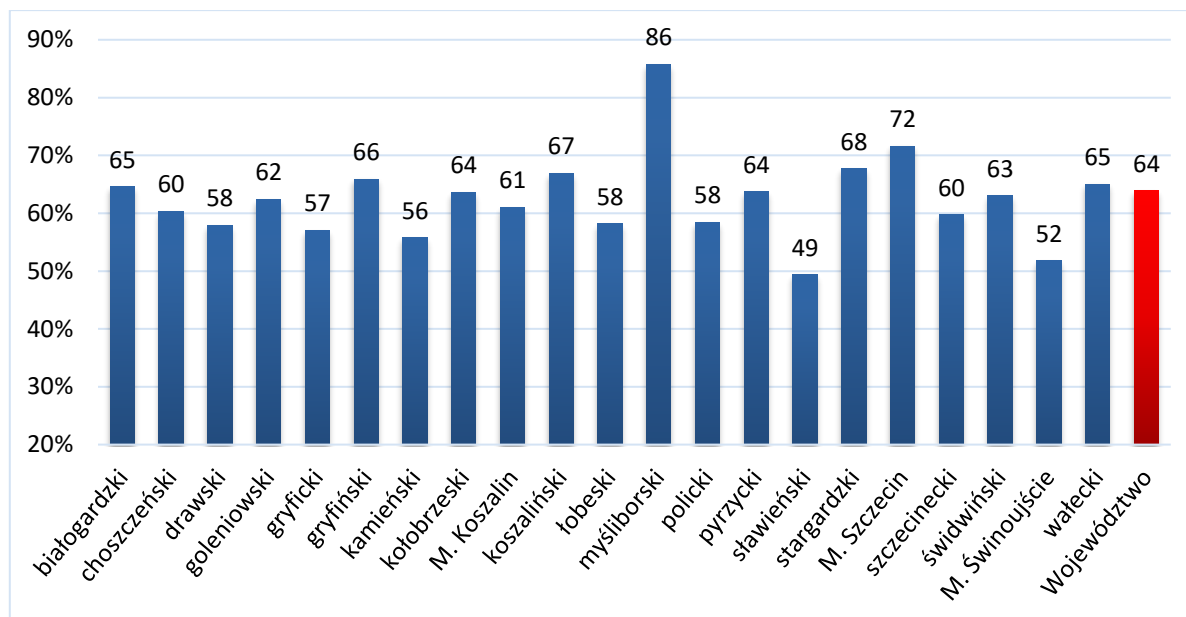
- zasiłki celowe na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową, ekologiczną
- zasiłki stałe
- zasiłki okresowe
- zasiłki celowe na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ
- zasiłki celowe na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego
- inne zasiłki celowe
- specjalne zasiłki celowe
- pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłku lub pożyczki
- pomoc pieniężna na usamodzielnienie
- pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki
- świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.

W roku oceny, 25 308 osób otrzymało świadczenia pieniężne, co stanowiło 64% ogółu osób, którym przyznano jakiekolwiek świadczenie z pomocy społecznej. Patrząc przez pryzmat rodzin korzystających z pomocy społecznej, aż 76% rodzin (nominalnie – 24 090 rodzin) uzyskało w 2023 r. świadczenie pieniężne. Pośrednio, beneficjentami świadczeń pieniężnych byli członkowie tych rodzin, tj. w sumie – 45 813 osób. Dla porównania:

- w 2022 r. 76% rodzin (nominalnie 25 005 rodzin, liczących łącznie 47 336 członków)
- w 2021 r. 79% rodzin (nominalnie – 28 229 rodzin, liczących łącznie 54 518 członków)
- w 2020 r. 71% rodzin (nominalnie – 31 308 rodzin, liczących łącznie 61 895 członków).

W 2023 r., w stosunku do roku ubiegłego, w skali województwa, odsetek osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w liczbie osób, którym przyznano świadczenia ogółem spadł o 1 p.p. (2022 r. – 65%, 2021 r. – 68%, 2020 r. – 67%). Na poziomie powiatów zauważalne jest zróżnicowanie wartości wskaźnika pomocy pieniężnej. Najniższy udział mieszkańców otrzymujących pomoc pieniężną do otrzymujących pomoc ogółem (niezależnie od formy wsparcia) odnotowano w mieście Świnoujściu (w 2022 i 2021 r. był to powiat gryficki). Najwyższy wskaźnik, analogicznie do roku ubiegłego, występuje w powiecie myśliborskim, przy czym w porównaniu do 2022 r. wzrósł on o 3 p.p. Najwyższy wzrost wskaźnika, o 5 p.p., odnotowano w powiecie kołobrzeskim, zaś najwyższy spadek w powiecie myśliborskim – aż 8 p.p.

Wykres nr 8. Odsetek osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w liczbie osób, którym przyznano świadczenia ogółem, w podziale na powiaty [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MRiPS-03-R za I-XII 2023 r.

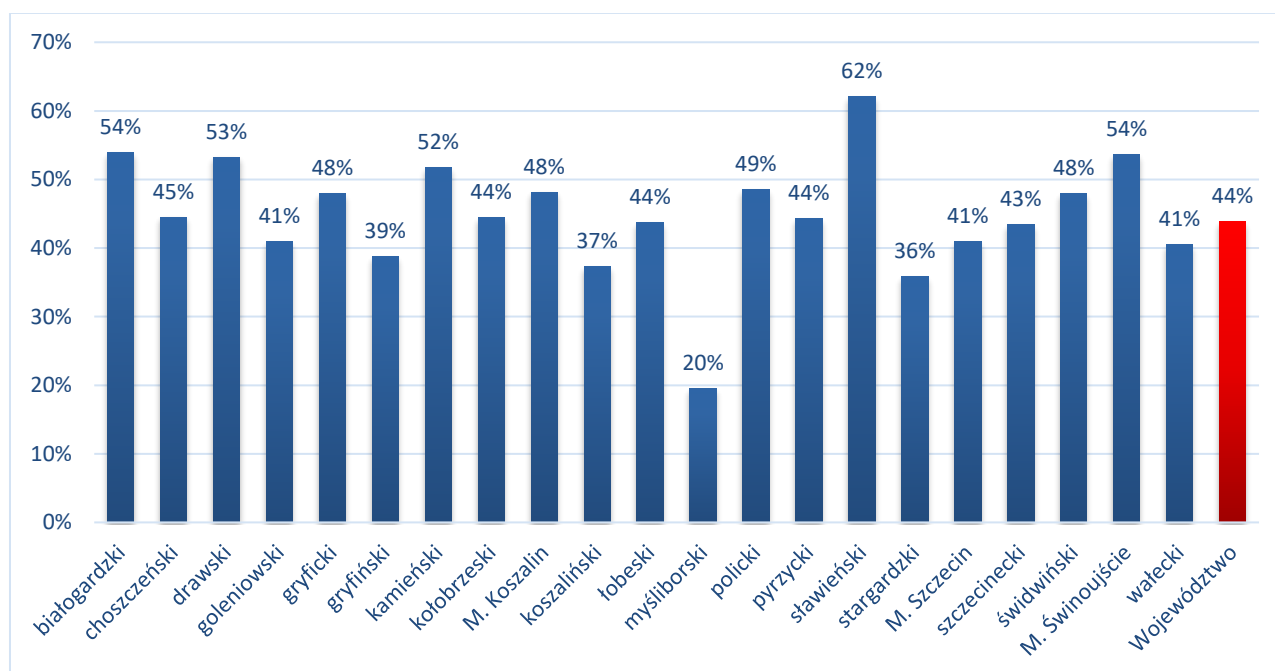
Do świadczeń niepieniężnych zalicza się następujące formy pomocy:

- specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi
- schronienie
- posiłek
- ubranie
- inna pomoc rzeczowa
- usługi opiekuńcze
- specjalistyczne usługi opiekuńcze
- zasiłki celowe w formie biletu kredytowanego
- sprawienie pogrzebu
- pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie w naturze
- uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych (w ramach usamodzielnienia)
- pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej (w ramach usamodzielnienia).

W roku oceny, 17 363 osób skorzystało ze świadczeń niepieniężnych, co stanowiło 44% ogółu osób, którym przyznano jakąkolwiek formę świadczenia z systemu pomocy społecznej (w 2022 r. 17 416

osób, 43% ogółu). Liczba rodzin, które skorzystały z tej formy pomocy, wyniosła 12 891, a łączna liczba członków tych rodzin – 29 522 (w 2022 – 13 065 rodzin, 30 009 osób w tych rodzinach). Najwyższy udział mieszkańców otrzymujących pomoc niepieniężną, wśród otrzymujących pomoc ogółem (bez względu na formę pomocy) odnotowano, analogicznie jak w roku 2022, w powiecie sławieńskim. Najniższy wskaźnik, również tak samo, jak w roku poprzedzającym rok oceny, wystąpił w powiecie myśliborskim. Warto podkreślić, że w roku oceny spadek w zakresie liczby osób korzystających ze świadczeń niepieniężnych odnotowano w 8 powiatach - w 2022 r. było ich tylko 4. Średni spadek wskaźnika wyniósł 2 p.p. Najwyższy - aż o 6 p.p - dotyczy powiatu kołobrzeskiego. Jak wskazano wcześniej, powiat ten jednocześnie wyróżnił się znaczącym wzrostem liczby osób korzystających ze świadczeń pieniężnych. W 11 powiatach, w których wzrasta liczba osób korzystających z niepieniężnych form wsparcia, w stosunku do ogółu osób objętych świadczeniami, najwyższa zmiana dotyczy powiatu białogardzkiego + 11 p.p. Średni wzrost wskaźnika wyniósł 4 p.p.

Wykres nr 9. Odsetek osób, którym przyznano świadczenia niepieniężne w liczbie osób, którym przyznano świadczenia ogółem w podziale na powiaty [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MRiPS-03-R za I-XII 2023 r.

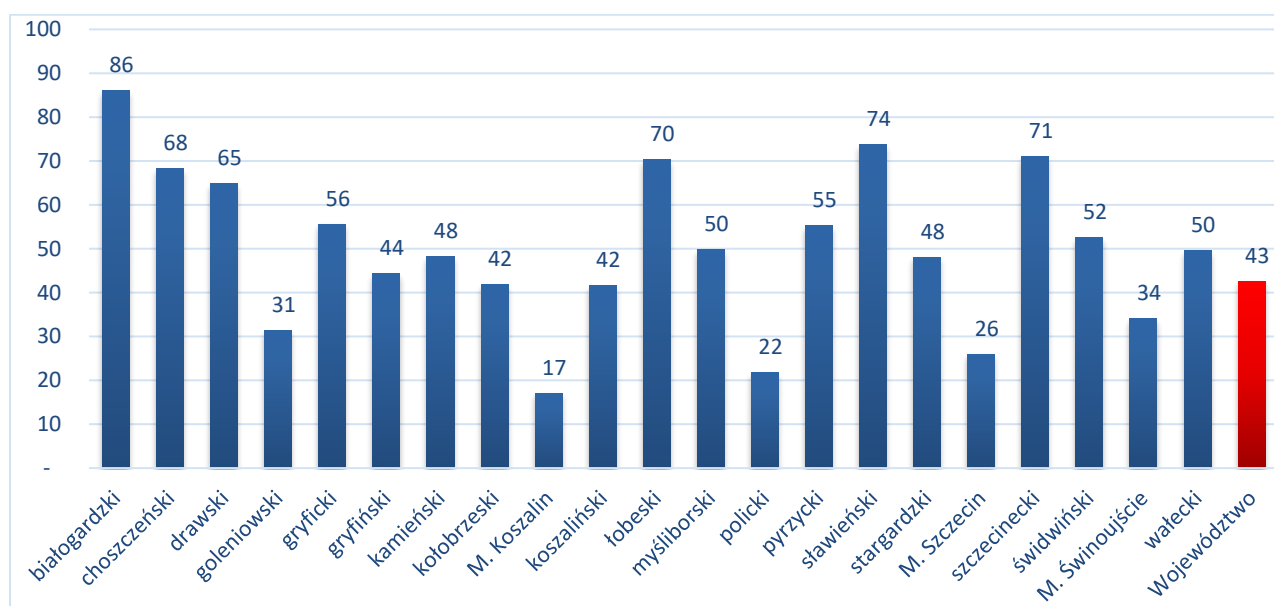
Wywiad środowiskowy

Podstawą do przyznania świadczeń z pomocy społecznej jest przeprowadzenie wywiadu środowiskowego. Uprawnienie do jego przeprowadzenia, z mocy ustawy, posiada tylko pracownik socjalny (art. 107 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej; Dz.U.2023 poz. 901).

Na podstawie danych uzyskanych w wyniku wypełnienia kwestionariusza, pracownik socjalny dokonuje diagnozy sytuacji klienta oraz planuje odpowiedni do jego potrzeb zakres wsparcia.

W 2023 r., w 38 930 rodzinach został przeprowadzony wywiad środowiskowy (2022 r. – 39 872). W praktyce, zebrane podczas wywiadu informacje dotyczyły 79 300 osób, prowadzących w tych rodzinach wspólne gospodarstwo. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców, liczba osób w rodzinach, w których przeprowadzono wywiad środowiskowy, osiągnęła dla województwa wartość 43 (2022 r. – 48). Odnotowuje się znaczące różnice lokalne, od 17 wywiadów w mieście Koszalinie (liczba minimalna również w 2022 r.) do 86 w powiecie białogardzkim (w 2022 r. liczba maksymalna liczba 98 w powiecie stargardzkim).

Wykres nr 10. Liczba osób w rodzinach, z którymi przeprowadzono wywiad środowiskowy, na każde 1000 mieszkańców, w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS za 2023 r.

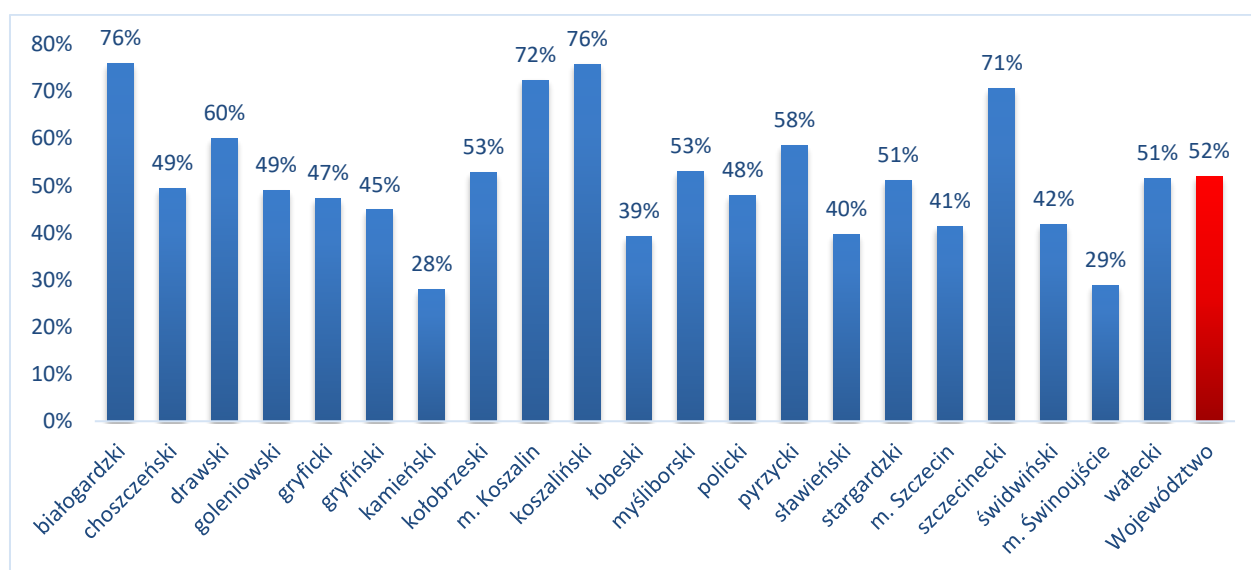
Powody udzielania pomocy i wsparcia

Na przestrzeni lat, w województwie zachodniopomorskim, widoczne są istotne zmiany w zakresie powodów udzielania pomocy i wsparcia. W okresie 2012-2017, najczęstszymi powodami było ubóstwo oraz bezrobocie. W latach 2018-2021, na pierwszym miejscu wśród przyczyn przyznania pomocy nadal pozostawało zjawisko ubóstwa, jednak drugim powodem stała się długotrwała lub ciężka choroba, a bezrobocie (nieomal *ex aequo* z niepełnosprawnością) dopiero trzecim. W 2022 r., kolejność dwóch najczęściej występujących przyczyn pozostała bez zmian. Wzrosła natomiast liczba rodzin otrzymujących wsparcie z tytułu niepełnosprawności, czyniąc tą kategorię się trzecią główną przyczyną

udzielania pomocy (bezrobocie przesunęło się na czwartą pozycję). W roku oceny (2023) szczególną uwagę zwraca spadek liczby rodzin objętych wsparciem z powodu ubóstwa. **Pierwszy raz najczęstszą przyczyną korzystania z systemu pomocy społecznej staje się długotrwała lub ciężka choroba.** Zestawienie liczbowe rodzin, którym w 2023 r. przyznano pomoc z powodu czterech najczęstszych przyczyn, wygląda zatem następująco:

I.	Długotrwała/ciężka choroba	– 16 490 rodzin (53% z ogółu); w 2022 r. - 50% rodzin
II.	Ubóstwo	– 16 085 rodzin (50% z ogółu ⁴); w 2022 r. - 52% rodzin
III.	Niepełnosprawność	– 11 806 rodzin (37% z ogółu); analogicznie jak w 2022 r.
IV.	Bezrobocie	– 11 048 rodziny (35% z ogółu); analogicznie jak w 2022 r.

Wykres nr 11. Odsetek osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby, w liczbie osób w rodzinach, którym przyznano świadczenia ogółem, w podziale na powiaty [%]

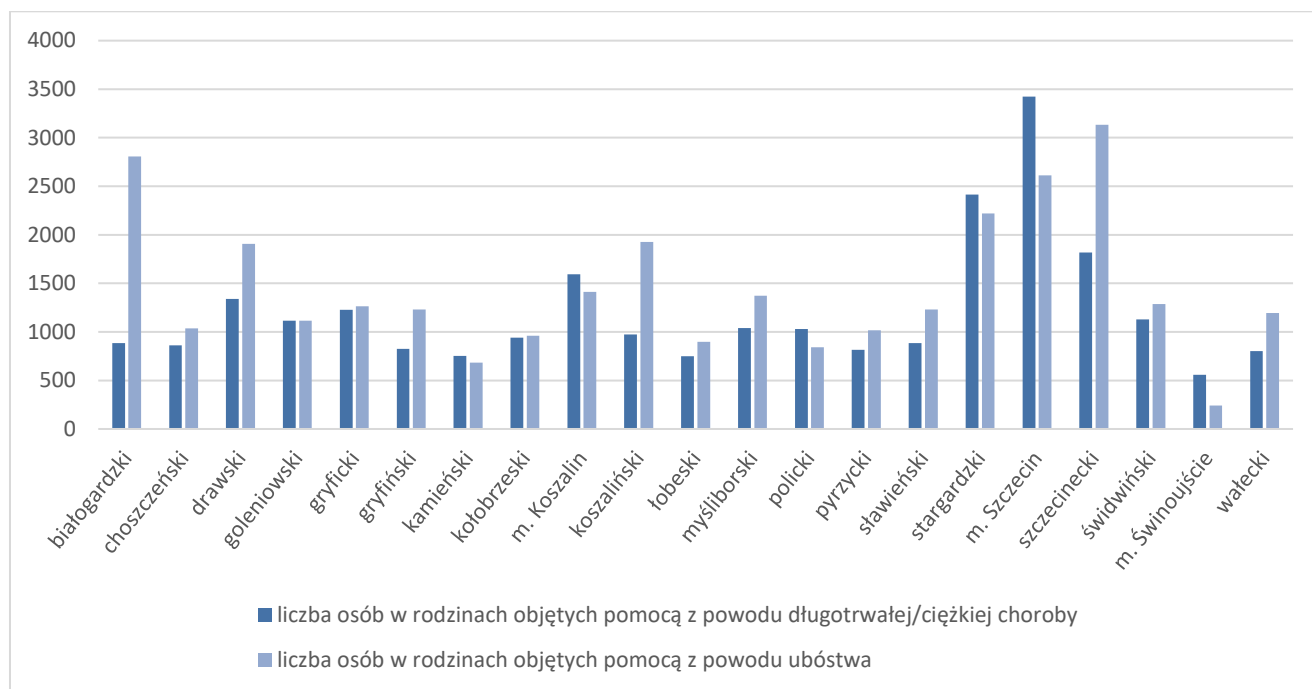
Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MRiPS-03-R za I-XII 2023 r.

W kontekście zaistniałej zmiany warto zwrócić uwagę na dane dotyczące liczby członków rodzin objętych pomocą z powodu długotrwałej/ciężkiej choroby oraz ubóstwa. W skali województwa, liczba osób w rodzinach, którym udzielono pomocy z powodu długotrwałej/ciężkiej choroby wyniosła łącznie 25 178 osób. Natomiast liczba członków rodzin korzystających z pomocy z powodu ubóstwa to 30 349.

⁴ Dane dotyczące liczby rodzin objętych poszczególnymi rodzajami świadczeń oraz ogółu rodzin korzystających ze świadczeń na podstawie sprawozdania MRiPS-03-R za I-XII 2023 r.

W podziale na powiaty można dostrzec istotne różnice w zakresie liczebności członków rodzin wspieranych z obu ww. powodów.

Wykres nr 12. Liczba osób w rodzinach objętych z pomocą z powodu długotrwałej/ciężkiej choroby w porównaniu do liczby osób w rodzinach objętych pomocą z powodu ubóstwa w podziale na powiaty

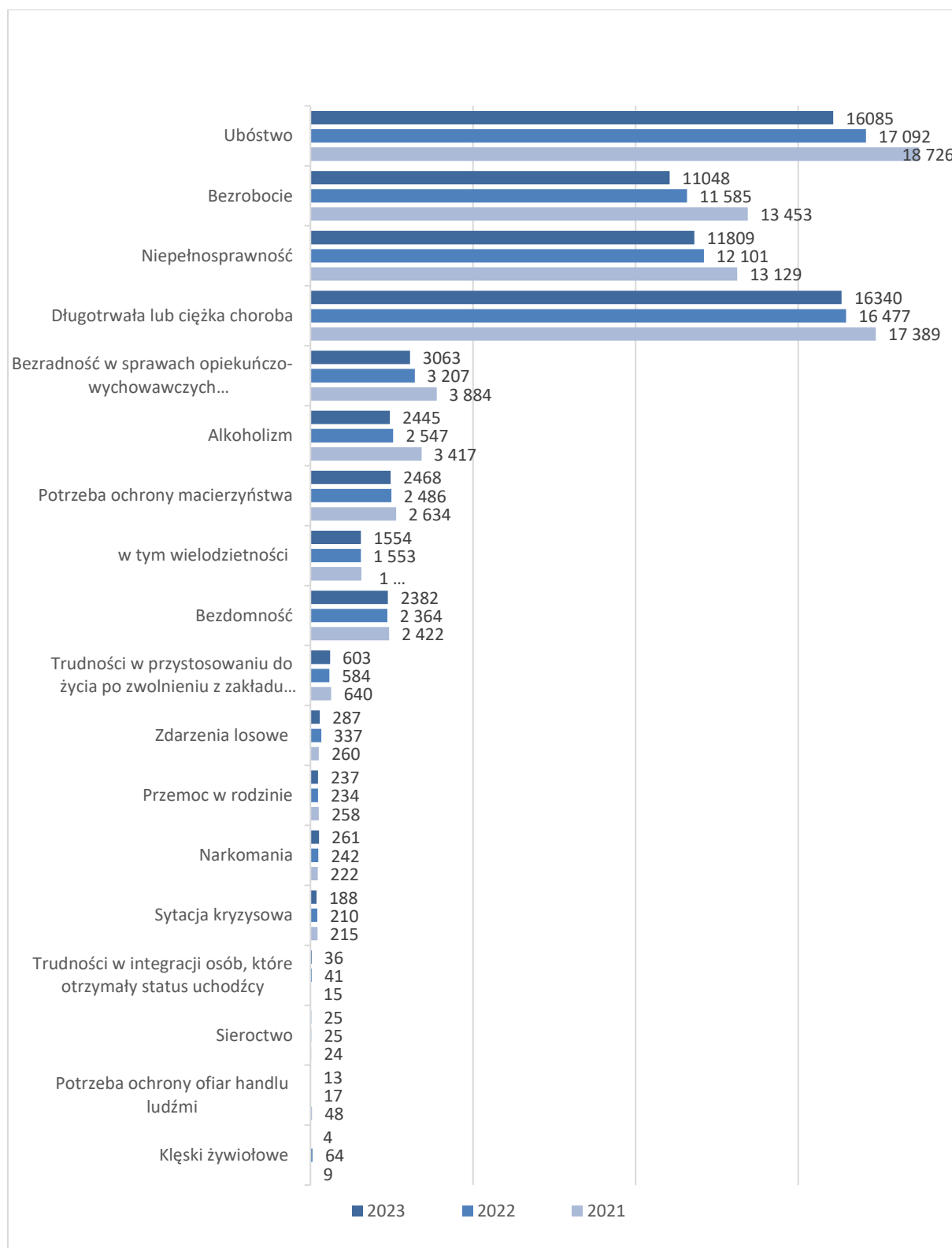

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MRiPS-03-R za I-XII 2023 r.

Najrzadziej pomoc przyznawano z tytułu:

- klęski żywiołowej lub ekologicznej sieroctwa – 4 rodziny w porównaniu do 64 w 2022 r.
- potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi – 13 rodzin w porównaniu do 17 w 2022 r.

Wykres nr 13. Liczba rodzin, którym przyznano pomoc społeczną wg przyczyn trudnej sytuacji życiowej w latach 2021-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MRiPS-03-R za I-XII 2023 r.

Usługi pomocy społecznej

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz - w miarę możliwości - zapewnienie kontaktów z otoczeniem.⁵

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Ośrodek pomocy społecznej, przyznając usługi opiekuńcze, ustala ich zakres, okres i miejsce świadczenia.

Rada gminy określa, w drodze uchwały, szczegółowe warunki przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, oraz szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również tryb ich pobierania.⁶

W ramach realizacji **usług opiekuńczych**, w 2023 r. z pomocy skorzystały 6 032 osoby (2022 r. – 5 913, 2021 r. – 6 017), w tym 287 osobom przyznano **specjalistyczne usługi opiekuńcze** (2022 r. – 292, 2021 r. – 302). Co istotne, zwiększeniu uległa liczba gmin realizujących tą drugą formę wsparcia. W latach ubiegłych specjalistyczne usługi opiekuńcze były realizowane w 10 gminach, w roku oceny w 13. W skali regionu liczba gmin oferujących tę formę wsparcia jest nadal bardzo niska, jednak wzrost ten należy uznać za pozytywną zmianę.

Od 1 listopada 2023 roku, w związku z nowelizacją ustawy o pomocy społecznej, gminy rozszerzyć katalog oferowanego wsparcia o **usługi sąsiedzkie**, stanowiące formę usług opiekuńczych. Pod pojęciem usług sąsiedzkich należy rozumieć świadczenia pomocy społecznej o charakterze opiekuńczym, organizowane w miejscu zamieszkania, świadczone przez osoby blisko mieszkające, które wynagradzane są w formie pieniężnej przez gminę. W ramach usług sąsiedzkich może być świadczona pomoc w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, podstawowe czynności w zakresie higieniczno-pielęgnacyjny (nie wymagające specjalistycznego przygotowania) oraz, w miarę potrzeb i możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem⁷. Usługi sąsiedzkie są fakultatywnym zadaniem gminy. Ich wdrożenie wymaga określenia przez radę gminy, w drodze uchwały, zasad świadczenia tego typ usług opiekuńczych oraz kosztów z tym związanych.

⁵ MRPiPS pobrane z: <https://www.gov.pl/web/rodzina/uslugi-opiekuncze-i-specjalistyczne-uslugi-opiekuncze> (dostęp: 31.05.2024).

⁶MRPiPS pobrane z: <https://www.gov.pl/web/rodzina/uslugi-opiekuncze-i-specjalistyczne-uslugi-opiekuncze> (dostęp: 31.05.2024).

⁷ MRPiPS pobrane z: <https://www.gov.pl/web/rodzina/uslugi-sasiedzkie-nowe-wsparcie-od-1-listopada> (dostęp: 31.05.2024).

W roku oceny usługi sąsiedzkie były realizowane jedynie w 2. gminach. Biorąc pod uwagę, że nowelizacja ustawy o pomocy społecznej nastąpiła 1 lipca 2023 r., z możliwością świadczenia ww. usług od 1 listopada, gminy miały stosunkowo niewiele czasu na przygotowanie i wdrożenie nowej formy wsparcia. Prawdopodobnie, większe zmiany w tym zakresie będzie można zaobserwować w 2024 r.

Ponadto, w ramach zadań zleconych, w roku oceny 44 gminy realizowały **specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi**. Skorzystały z nich łącznie 444 osoby. W roku 2022 zadanie było realizowane w 45 gminach dla 457 osób, a w 2021 r. w 46 dla 463 osób. Chociaż ta forma wsparcia stanowi zadanie zlecone przez administrację rządową, czyli nie obciąża budżetu gminy, widoczny jest regularny spadek liczby gmin je realizujących.

Do pozostałych usług świadczonych przez instytucje pomocy społecznej zalicza się, między innymi:

- poradnictwo specjalistyczne
- pracę socjalną
- interwencję kryzysową
- kontrakt socjalny

Z danych przesłanych przez OPS wynika, że największa liczba osób skorzystała z usług w zakresie pracy socjalnej. Tą formą pomocy objęto 21 742 rodziny, czyli 70% wszystkich rodzin, którym przyznano jakiegokolwiek świadczenie z pomocy społecznej. Wartość ta jest analogiczna jak w 2022 r.

Zestawienie najczęstszych form wsparcia udzielanego w 2023 r., wygląda następująco:

I.	Poradnictwo specjalistyczne	– 3 953 rodzin (2022 r. – 4 439, 2021 - 3 947)
II.	Projekt socjalny	– 3 921 osób (2022 r. – 1 830, 2021 r. – 3 376)
III.	Kontrakt socjalny	– 2 738 kontraktów (2022 r. – 2 817, 2021 r. – 2 682)
IV.	Interwencja kryzysowa	– 487 rodzin (2022 r. – 468, 2021 r. – 538)

Z analizy danych zebranych w sprawozdaniach OZPS wynika, że usługi pomocy społecznej w roku 2024 pozostaną na zbliżonym poziomie.

2.1 GMINA – ZADANIA OPS ORAZ MOPS, MOPR

Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej

W skład świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej wchodzi kilka rodzajów zasiłków, m.in. stały, okresowy oraz celowy.

Zasiłek stały – zgodnie z art. 37 ustawy o pomocy społecznej przysługuje⁸:

- 1) pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- 2) pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Zasiłek stały ustala się w wysokości:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej – różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej (776 zł), a dochodem tej osoby, z tym, że kwota zasiłku nie może być wyższa niż 719 zł miesięcznie;
- w przypadku osoby w rodzinie - różnicy między kryterium dochodowym na osobę w rodzinie (600 zł), a dochodem tej osoby.⁹

Kwota zasiłku stałego nie może być niższa niż 30 zł miesięcznie.

W przypadku zbiegu uprawnień do zasiłku stałego i renty socjalnej, świadczenia pielęgnacyjnego lub dodatku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania, zasiłek stały nie przysługuje¹⁰.

W 2023 r. zasiłek stały otrzymało 7 968 osób (w 2022 r. – 8 450 os.). W zdecydowanej większości z tej formy pomocy korzystają osoby samotnie gospodarujące (2023 r. – 7 228 os., 2022 r. – 7 550 os.). Łączna kwota zasiłków stałych w 2023 r. wyniosła 48 028 951 zł (w 2022 r. – 51 020 524 zł).

Przeciętna miesięczna kwota zasiłku stałego, wypłacona osobom samotnie gospodarującym wyniosła 523 zł, co w skali roku wyniosło 6 283 zł (2022 r. – 529 zł/mc, 6 352 zł/rok), zaś osobom w rodzinie 275 zł na miesiąc, czyli 3 299 zł rocznie (2022 r. – 284 zł/mc i 3 405 zł/rok).

Widoczny jest systematyczny spadek liczby osób uprawnionych do korzystania z tej formy świadczeń.

Zasiłek okresowy (art. 38 ustawy o pomocy społecznej), przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego:

⁸ MRPiPS pobrane z: <https://www.gov.pl/web/rodzina/zasilek-staly> (dostęp: 03.06.2024).

⁹ MRPiPS pobrane z: <https://www.gov.pl/web/rodzina/zasilki-z-pomocy-spoolecznej-beda-wyzsze-1> (dostęp: 03.06.2024).

¹⁰ MRPiPS pobrane z: <https://www.gov.pl/web/rodzina/zasilek-staly> (dostęp: 03.06.2024).

- 1) osobie samotnie gospodarującej, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej;
- 2) rodzinie, której dochód jest niższy od kryterium dochodowego rodziny.

Zasiłek okresowy ustala się:

- w przypadku osoby samotnie gospodarującej - do wysokości różnicy między kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej, a dochodem tej osoby, z tym że miesięczna kwota zasiłku nie może być wyższa niż kwota kryterium dochodowego na osobę w rodzinie;
- w przypadku rodziny - do wysokości różnicy między kryterium dochodowym rodziny, a dochodem tej rodziny.

Kwota zasiłku okresowego nie może być niższa niż 50 % różnicy między:

- kryterium dochodowym osoby samotnie gospodarującej, a dochodem tej osoby;
- kryterium dochodowym rodziny, a dochodem tej rodziny.

Kwota zasiłku okresowego nie może być niższa niż 20 zł miesięcznie.

W przypadku podjęcia zatrudnienia przez osobę objętą kontraktem socjalnym, pobierającą zasiłek okresowy, może być on wypłacany nadal, niezależnie od dochodu, do dnia wynikającego z decyzji przyznającej zasiłek okresowy, nie dłużej jednak, niż do 2 miesięcy od dnia, w którym osoba została zatrudniona¹¹.

Okres, na jaki jest przyznawany zasiłek okresowy, ustala ośrodek pomocy społecznej na podstawie okoliczności sprawy. Rada gminy, w drodze uchwały, może podwyższyć minimalne kwoty zasiłku okresowego.

Zasiłek okresowy może być przyznany w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe, pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku¹².

Zgodnie z danymi OZPS, w 2023 r., liczba osób, którym wypłacono świadczenie w ramach zasiłku okresowego wyniosła 11 450 (2022 r. – 12 141). Kwota świadczeń wyniosła 23 676 101 zł. Średnio, kwota zasiłku okresowego przyznana jednej osobie w okresie całego 2023 r. wyniosła 2 068 zł (2022 r. – 2 066 zł).

Średnia roczna wysokość zasiłku okresowego, w zależności od przyczyny jego przyznania, na 1 osobę w 2023 r. wyniosła:

¹¹ MRPiPS pobrane z: <https://www.gov.pl/web/rodzina/zasilek-okresowy> (dostęp: 03.06.2024)

¹² MRPiPS pobrane z: <https://www.gov.pl/web/rodzina/zasilek-okresowy> (dostęp: 03.06.2024)

- bezrobocie – 2 179 zł (2022 r. – 2 220 zł)
- długotrwała choroba – 1 408 zł (2022 r. – 1 377 zł)
- niepełnosprawność – 998 zł (2022 r. – 998 zł)
- możliwość utrzymania uprawnień
do świadczeń z innych systemów
zabezpieczenia społecznego – 872 zł (2022 r. – 852 zł).

Zasiłek celowy jest to świadczenie fakultatywne przyznawane na zaspokojenie niezbędnej potrzeby bytowej, a w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opatu, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Osobom bezdomnym i innym osobom nie posiadającym dochodu oraz możliwości uzyskania świadczeń zdrowotnych może być przyznany zasiłek celowy na pokrycie części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne. Inne formy i zasady wypłacania zasiłku celowego to:

- zasiłek celowy w formie biletu kredytowanego;
- zasiłek celowy w celu realizacji postanowień kontraktu socjalnego;
- zasiłek celowy na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego (w takim przypadku może być przyznany niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi);
- zasiłek celowy na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną (w takim przypadku może być przyznany niezależnie od dochodu i może nie podlegać zwrotowi);
- specjalny zasiłek celowy (przyznany w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium ustawowe - w wysokości nieprzekraczającej odpowiednio kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej lub rodziny; świadczenie to nie podlega zwrotowi);
- zasiłek celowy na zasadach zwrotu (przyznany w szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe, ale pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku)¹³.

Zasiłek celowy w 2023 roku otrzymało 18 826 osób (w 2022 r. – 19 994 osób). Łączna wartość zasiłków tego rodzaju wyniosła w całym województwie 29 761 428 zł (w 2022 r. – 27 388 036 zł), co wynosi średnio 1 581 zł rocznie na świadczeniobiorcę (2022 r. – 1 369 zł).

W roku oceny, na zasiłek celowy przyznany w ramach wieloletniego programu „Posiłek w szkole i w domu”, wydano w województwie 20 945 835 zł (w 2021 r. – 19 318 160 zł).

¹³ MRPiPS pobrane z: <https://www.gov.pl/web/rodzina/zasilki-celowe> (dostęp: 03.06.2024)

Świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej

Katalog świadczeń niepieniężnych z pomocy społecznej obejmuje zapewnienie (m.in.):

- posiłku;
- schronienia;
- ubrania;
- sprawienia pogrzebu;
- pobytu w domu pomocy społecznej.

Świadczenie w formie posiłku, w 2023, otrzymywało 10 919 osób (2022 r. – 10 822), w tym 8 221 dzieci (2022 r. – 8 347). Łączny koszt posiłków wyniósł 14 976 419 zł (2022 r. – 13 916 912 zł). Średnia, roczna wartość posiłków przypadająca na 1 osobę korzystającą ze świadczenia w roku oceny to około 1 371 zł (2022 r. – 1 258 zł). Pomimo prognozowania w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej za rok 2022 znaczącej zmiany z tym obszarze wsparcia, rzeczywiste wartości dotyczące liczby osób korzystających w 2023 są podobne do roku ubiegłego. Zwiększenie kosztów posiłków można uzasadnić podwyżkami cen artykułów spożywczych, które miały miejsce w roku oceny.

Świadczenie w formie schronienia udzielone zostało 1 275 osobom (2022 r. – 1 136). Łącznie, koszt tego rodzaju świadczeń wyniósł 6 182 615 zł, czyli średnia wartość usługi schronienia (na ogół sezonowego), przypadająca na jedną osobę wyniosła w skali roku 4 849 zł (2022 r. – 4 667 zł). Warto pamiętać, że do roku 2021 widoczna była tendencja spadkowa w zakresie kwoty ponoszonych kosztów przypadających średnio na jedną osobę. W 2022 roku kwota ta uległa zwiększeniu aż o 1 561 zł, co stanowiło 50% średniej wartości świadczenia przypadającego na 1 osobę w roku 2021. Powyższe mogło mieć związek z drastycznym wzrostem kosztów utrzymania lokali mieszkalnych oraz niezbędnych kosztów eksploatacyjnych, mediów itp. W roku oceny (2023), średnia wartość wsparcia przypadająca na osobę również wzrosła, jednak jest to wzrost zaledwie na poziomie niecałych 4%, w stosunku do roku 2022

Pomoc w postaci ubrań otrzymało 19 osób. Łączna, roczna wartość wsparcia wyniosła 5 030 zł, w przeliczeniu na osobę – 265 zł (2022 r. – 143 zł, 33 os.).

Świadczenie w postaci sprawienia pogrzebu, w skali całego województwa, przyznano 229 osobom. Łączny koszt świadczeń wyniósł 726 809 zł (2022 r. – 864 341 zł), zaś przeciętny koszt jednostkowy usługi kształtował się na poziomie 3 174 zł (2022 r. 3 001 zł).

W 2023 r. na podstawie decyzji administracyjnych 3 521 osób (2022 r. – 3 401 os.) uzyskało **miejsce pobytu w domu pomocy społecznej**. Łączny koszt tego świadczenia w regionie, wyniósł 134 289 438 zł, a przeciętny koszt jednostkowy usługi (tzn. kwota przyznana jednej osobie na rok) kształtował

się na poziomie 38 140 zł (2022 r. – 33 530 zł. 2021 r. – 30 564 zł). Koszty ponoszone przez gminy w związku opłatami za pobyt w domu pomocy społecznej ulegają regularnemu zwiększeniu i stanowią znaczącą część budżetu Ośrodków Pomocy Społecznej. Na powyższe ma wpływ zarówno zwiększająca się liczba osób niesamodzielných, jak i wzrost opłaty jednostkowej za pobyt w placówce. Szczegółowe informacje dotyczące liczby placówek, miejsc i osób korzystających przedstawiono w rozdziale 4 pn. Zasoby instytucjonalne pomocy społecznej.

2.2 POWIAT - ZADANIA PCPR ORAZ MOPR

W tym podrozdziale przedstawiono analizę danych związanych z zadaniami realizowanymi przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie oraz Miejskie Ośrodki Pomocy Rodzinie (w miastach na prawach powiatu), obejmujące:

- indywidualne programy pomocy
- wspieranie rodziny i pieczę zastępczą
- usamodzielnienie osób opuszczających pieczę zastępczą
- rehabilitacja zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnością.

Indywidualne programy pomocy

Indywidualne programy stosowane są wobec osób wymagających systemowych, długoterminowych działań specjalistycznych. W ramach udzielania tego typu wsparcia w 2023 r.:

- 240 osoby zdiagnozowane, jako sprawcy przemocy w rodzinie, zostały objęte programami oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych (analogicznie jak w 2022 r.)
- 76 osób skorzystało z indywidualnych programów integracji cudzoziemców, (2022 r. – 39).

Wspieranie rodziny i piecza zastępcza

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 177, z późn. zm.) ukształtowała system pieczy zastępczej w Polsce. Sprawozdania przesyłane w ramach OZPS przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie zawierają informacje dotyczące liczby rodzin objętych pracą asystenta rodziny, liczby rodzin wspierających, liczby asystentów rodziny oraz odpłatności za pobyt dziecka w pieczy zastępczej.

Według danych zebranych ze sprawozdań OZPS, w 2023 r. w województwie zachodniopomorskim zatrudnionych było 206 asystentów rodziny (2022 r. – 199). Pod ich opieką znajdowało się 2 307 rodzin (2022 r. – 2 229). Mimo upływu lat, nadal znaczącym utrudnieniem i barierą skuteczności oddziaływań asystentów, jest duża liczba rodzin przypadających na jednego specjalistę. Od 1 stycznia 2015 r. limit rodzin na 1 asystenta zmniejszono do 15 rodzin, jednak w opinii samych asystentów jest to ciągle zbyt dużo. Według asystentów, praca daje najlepsze efekty, jeśli liczba rodzin pod ich opieką nie przekracza 10. W województwie zachodniopomorskim, w roku oceny średnio na 1 asystenta przypadało 11 rodzin (analogicznie jak w 2022 i 2021 r.).

Na uwagę zasługuje znaczący wzrost liczby rodzin wspierających. Do tej pory ta forma pomocy w regionie praktycznie nie istniała (w 2022 r. – 2 rodziny). Natomiast w roku oceny działało aż 41 takich rodzin.

Łączna liczba dzieci w pieczy zastępczej w 2023 r. wyniosła 3 302 dzieci, tj. 161 dzieci więcej niż w 2022 r. (2022 r. – 3 141). Wzrost liczby dzieci widoczny jest zarówno w rodzinach spokrewnionych, rodzinach zastępczych niezawodowych i zawodowych ogółem, przy czym w pogotowiu rodzinnym w roku oceny przebywało mniej dzieci niż w 2022 r. a liczba dzieci w rodzinach zawodowych specjalistycznych pozostała bez zmian.

Ponadto, w rodzinnych domach dziecka przebywało 653 dzieci (2022 r. – 599), a w placówkach opiekuńczo-wychowawczych – 772 dzieci (analogicznie 2022 r.).

Tabela nr 2. Liczba dzieci w pieczy zastępczej wg form pieczy

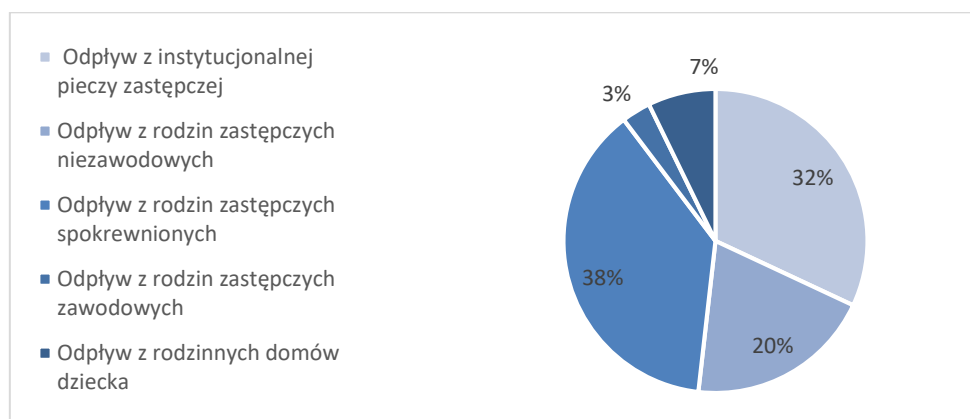
Forma pieczy	2021 r.	2022 r.	2023 r.
rodzinne domy dziecka	587	599	653
rodziny spokrewnione	1930	1 864	1 926
rodziny zastępcze niezawodowe	856	879	943
rodziny zastępcze zawodowe – ogółem	417	398	433
rodziny zastępcze zawodowe – w tym pogotowie rodzinne	150	121	114
rodziny zastępcze zawodowe – w tym specjalistyczne	33	24	24

Źródło: OZPS za 2023 r.

Usamodzielnienie

W 2023 r., 388 pełnoletnich usamodzielnianych opuściło różne formy pieczy zastępczej. Największy odpływ z pieczy zastępczej dotyczył usamodzielnianych opuszczających rodziny zastępcze spokrewnione – 147 osób oraz instytucjonalne formy pieczy zastępczej – 124.

Wykres nr 14. Struktura osób usamodzielnianych - opuszczających pieczę zastępczą w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS za 2023 r.

Zgodnie z Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wysokość pomocy na usamodzielnienie wynosiła:

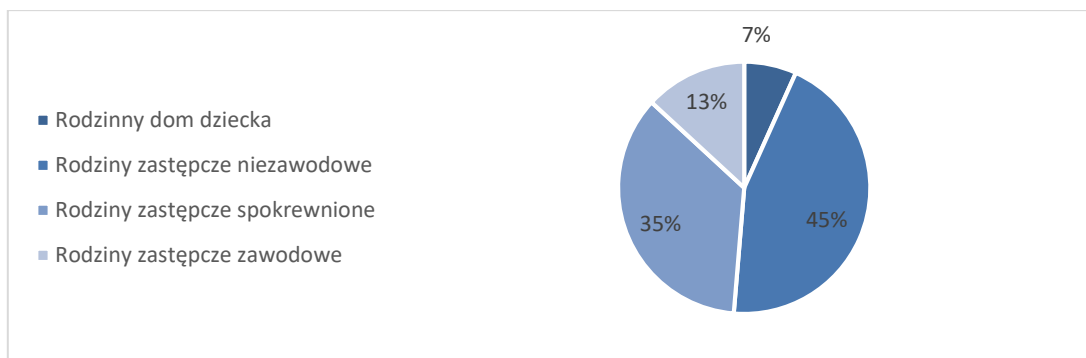
- 1) w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną – do dnia 31.05.2023 r. nie mniej niż 3 921 zł, od dnia 1.06.2023 r. nie mniej niż 4 486 zł, jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres co najmniej 3 lat;
- 2) w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą niezawodową, rodzinę zastępczą zawodową, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną – nie mniej niż:
 - a. do dnia 31.05.2023 r. 7 839 zł, od dnia 01.06.2023 r. 8 968 zł – jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres powyżej 3 lat,
 - b. do dnia 31.05.2023 r. 3 921 zł, od dnia 01.06.2023 r. 4 486 zł – jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres od 2 do 3 lat,
 - c. do dnia 31.05.2023 r. 1 961 zł, od dnia 01.06.2023 r. 2 240 zł – jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres poniżej 2 lat, nie krócej jednak niż przez okres roku.

Pomoc na zagospodarowanie jest wypłacana jednorazowo, nie później niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 26. roku życia, do dnia 31.05.2023 r. w wysokości nie niższej niż 1 782 zł, od dnia 01.06.2023 r. w wysokości nie mniejszej niż 2 039 zł. W przypadku osoby legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności pomoc do dnia 31.05.2023 r. wynosiła nie mniej niż 3 563 zł, a od 01.06.2023 r. nie mniej niż 4 077 zł.

Pomoc na kontynuowanie nauki przyznaje się osobie usamodzielnianej, jeżeli kontynuuje naukę. Wysokość tej pomocy wynosiła do dnia 31.05.2023 r. nie mniej niż 595 zł miesięcznie, natomiast od dnia 01.06.2023 r. jest to minimum 681 zł.

Kwota wydatków na usamodzielnienie zależy od liczby osób usamodzielnianych w danym roku oraz czasu jaki przebywali w pieczy - wyżej wskazano związane z tym różnice w kwotach przysługujących świadczeń. W roku oceny największy udział kosztów dotyczył usamodzielniania podopiecznych rodzin zastępczych niezawodowych - 375 440 zł. Najniższy łączny koszt pomocy na usamodzielnienie odnotowano w przypadku rodzinnych domów dziecka - 56 607 zł.

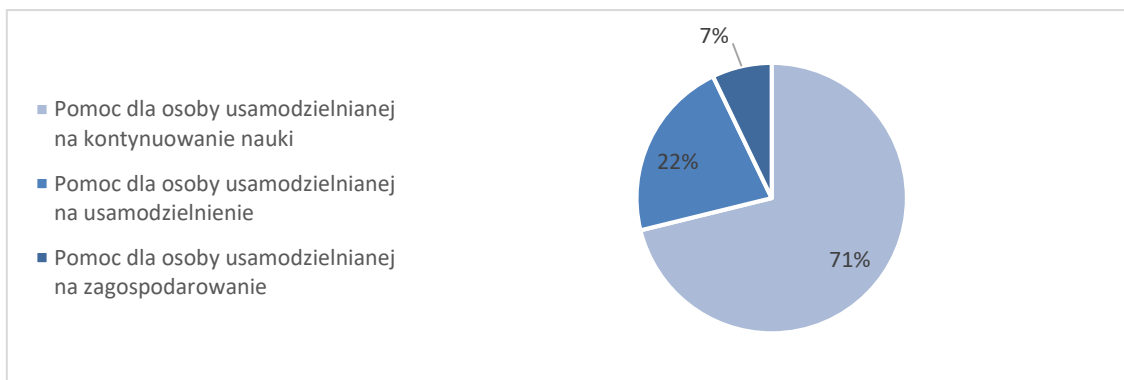
Wykres nr 15. Pomoc pieniężna na usamodzielnienie w 2023 r. - procentowy udział wydatków wg rodzaju placówki

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS za 2023 r.

Analizując koszty usamodzielnienia wg rodzaju (przeznaczenia środków) łatwo zauważyć, że 71% środków dotyczy pomocy dla osoby usamodzielnianej na kontynuowanie nauki, zaś najmniej na pomoc na zagospodarowanie.

Wykres nr 16. Pomoc pieniężna na usamodzielnienie w 2023 r. - procentowy udział wydatków wg rodzaju usamodzielnienia

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS za 2023 r.

Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych

W ramach rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnością, są realizowane zadania pomocowe, takie jak:

- pomoc na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się;
- turnusy rehabilitacyjne;
- zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny;
- program „Aktywny Samorząd” (pomoc dla OzN – studiujących i doksztalających się);

- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki;
- dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika.

Ogólna kwota dofinansowania (PFRON, środki własne powiatów) na poziomie całego województwa, w 2023 r. wyniosła 82 148 544 zł (2022 r. – 55 871 655 zł). W poszczególnych podzadaniach, wartości pomocy oraz liczba osób korzystających z danej formy wsparcia, przedstawiają się następująco:

I.	Likwidacja barier architektonicznych i w komunikowaniu się	– 42 118 804 zł; 797 osób;
II.	Dofinansowanie do turnusów rehabilitacyjnych	– 5 810 322 zł, 3 623 osoby;
III.	Dofinansowanie na zakup przedmiotów ortopedycznych, środków pomocniczych i sprzętu rehabilitacyjnego	– 27 489 170 zł; 6 522 osoby;
IV.	Program „Aktywny Samorząd”	– 6 062 615 zł; 4 830 osób.

Ponadto, dofinansowano 177 imprez (sportowych, kulturalnych) o charakterze integracyjnym, w których udział wzięło 11 057 osób z niepełnosprawnością. Wartość dofinansowania wynosiła 664 633 zł. Najmniejsze koszty dotyczyły usług tłumacza języka migowego i tłumacza – przewodnika, na co przeznaczono łącznie 3 000 zł.

3. INNE RODZAJE POMOCY I ŚWIADCZEŃ

Ośrodki Pomocy Społecznej realizują zadania w zakresie świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego i dodatków mieszkaniowych.

Świadczenia rodzinne przyznawane są na warunkach określonych w ustawie o świadczeniach rodzinnych i są to:

- świadczenia wychowawcze;
- zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego i jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka;
- świadczenia opiekuńcze:
 - zasiłek pielęgnacyjny;
 - świadczenie pielęgnacyjne.

Świadczenie wychowawcze

Świadczenie wychowawcze ma na celu częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Prawo do świadczenia wychowawczego przysługuje:

- obywatelom polskim i cudzoziemcom;
- matce, ojcu, opiekunowi faktycznemu dziecka albo opiekunowi prawnemu dziecka;
- do dnia ukończenia przez dziecko 18. roku życia;
- bez względu na dochody w wysokości 500 zł na każde dziecko;

Kwota świadczenia wychowawczego przysługuje za niepełny miesiąc w przypadku:

- urodzenia dziecka;
- ukończenia przez dziecko 18. roku życia lub
- gdy dziecko, zgodnie z orzeczeniem sądu, jest pod opieką naprzemienną obydwójga rodziców rozwiedzionych, żyjących w separacji lub żyjących w rozłączeniu.

Zadanie to było realizowane przez Ośrodki Pomocy Społecznej do 31.05.2022 r. Od 01.06.2022 r. przyznawanie i wypłacanie świadczeń wychowawczych leży w kompetencjach Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Jednakże, w niektórych OPS nadal prowadzone są sprawy dotyczące wypłaty należnych przed dniem 31.05.2022 r. świadczeń, dla których zastosowanie mają przepisy koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. W roku oceny na realizację tego zadania wydatkowano łącznie 1 083 745 zł.

Zasiłki rodzinne, dodatki do zasiłków rodzinnych

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka. Prawo do zasiłku rodzinnego i dodatków do tego zasiłku przysługuje:

- rodzicom, jednemu z rodziców albo opiekunowi prawnemu dziecka;
- opiekunowi faktycznemu dziecka;
- osobie uczącej się.

Zasiłek rodzinny przysługuje osobom do ukończenia przez dziecko:

- 18 roku życia;
- nauki w szkole, jednak nie dłużej niż do ukończenia 21 roku życia;
- 24 roku życia, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności.

Ponadto, istnieje możliwość otrzymania jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka, która przysługuje:

- matce lub ojcu albo opiekunowi prawnemu dziecka;
- opiekunowi faktycznemu dziecka w wieku do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia, jeżeli nie został przyznany rodzicom lub opiekunowi prawnemu dziecka.

W przypadku wystąpienia o przysposobienie więcej niż jednego dziecka lub urodzenia więcej niż jednego dziecka podczas jednego porodu, dodatek przysługuje na każde dziecko. Dodatek z tytułu urodzenia dziecka przysługuje, jeżeli matka dziecka pozostawała pod opieką medyczną nie później niż od 10 tygodnia ciąży¹⁴.

Od 1 stycznia 2013 r. jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka przysługuje matce lub ojcu dziecka, opiekunowi prawnemu albo opiekunowi faktycznemu dziecka, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekroczy kwoty 1 922 zł netto. Powyższe zmiany wynikają z ustawy z dnia 12 października 2012 r. o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych (poz. 1255).

W województwie zachodniopomorskim, w 2023 r., przeciętna, średnia liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka wyniosła 17 443 rodziny (2022 r. – 21 463). Łączna kwota zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami wypłacona w ciągu 2023 r. osiągnęła wartość 84 769 625 zł (2022 r. – 102 556 645 zł).

¹⁴ MRPiPS <https://www.gov.pl/web/rodzina/dodatek-z-tytulu-urodzenia-dziecka> (dostęp 04.06.2024)

Świadczenia opiekuńcze

Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej, przysługuje:

1. matce albo ojcu;
2. opiekunowi faktycznemu dziecka;
3. osobie będącej rodziną zastępczą spokrewnioną, w rozumieniu ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
4. innym osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ciąży obowiązek alimentacyjny, z wyjątkiem osób o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeżeli nie podejmują lub rezygnują z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, albo osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Osobom, o których mowa w pkt 4, innym niż spokrewnione w pierwszym stopniu z osobą wymagającą opieki, świadczenie pielęgnacyjne przysługuje w przypadku, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- rodzice osoby wymagającej opieki nie żyją, zostali pozbawieni praw rodzicielskich, są małoletni lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- nie ma innych osób spokrewnionych w pierwszym stopniu, są małoletnie lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- nie ma osób, o których mowa w pkt 2 i 3, lub legitymują się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje, jeżeli niepełnosprawność osoby wymagającej opieki powstała:

- nie później niż do ukończenia 18 roku życia lub
- w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia.

W 2023 r., świadczenie pielęgnacyjne wynosiło 2 119 zł miesięcznie, o 148 zł więcej niż 2022 r. Począwszy od 2017 r. kwota świadczenia pielęgnacyjnego podlega corocznej waloryzacji od 1 stycznia. Wskaźnikiem waloryzacji, o który wzrasta wysokość świadczenia pielęgnacyjnego, jest procentowy

wzrost minimalnego wynagrodzenia za pracę. Powiększoną o wskaźnik waloryzacji kwotę świadczenia zaokrągla się do pełnych złotych w górę.

W województwie zachodniopomorskim, w roku oceny, liczba świadczeń pielęgnacyjnych wyniosła 109 431, a koszt ich realizacji – 229 574 033 zł. Dla porównania, w 2022 r. wartości te wyniosły kolejno 99 340 świadczeń i 193 545 332 zł.

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje:

- niepełnosprawnemu dziecku;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia;
- osobie, która ukończyła 75 lat¹⁵.

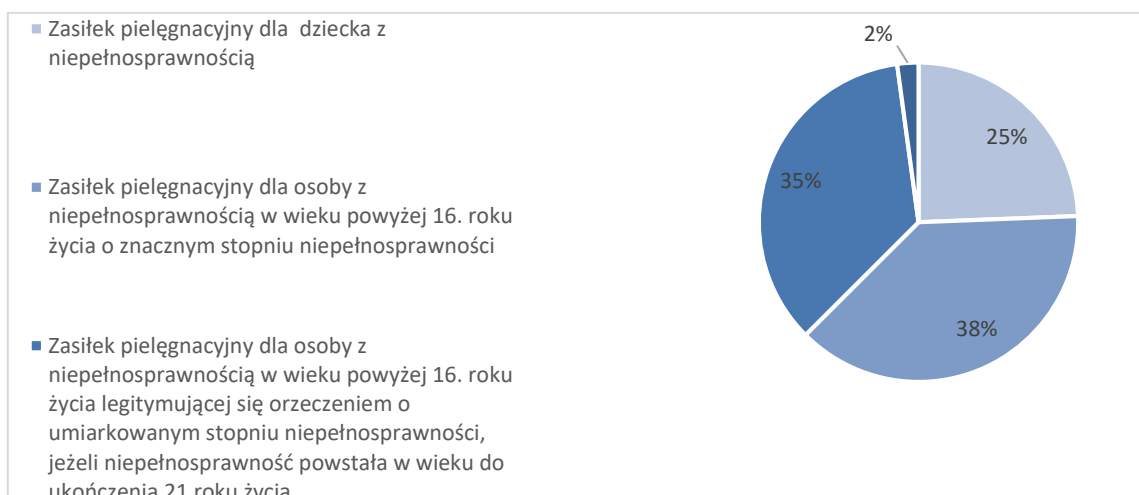
Wysokość zasiłku pielęgnacyjnego od 1 listopada 2019 r. wynosi 215,84 zł miesięcznie. Co istotne, kwota zasiłku pielęgnacyjnego podlega weryfikacji co 3 lata, weryfikacja nie oznacza jednak obowiązkowej zmiany kwoty zasiłku. Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2021 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny i specjalny zasiłek opiekuńczy, wysokości świadczeń rodzinnych oraz wysokości zasiłku dla opiekuna (Dz.U. z 2021 r. poz. 1481) wysokość zasiłku pielęgnacyjnego od 1 listopada 2021 r. utrzymano na poziomie 215,84 zł.

Na zasiłki pielęgnacyjne w województwie, w 2023 r. przeznaczono łącznie kwotę 97 821 935 zł, w tym:

- dla dziecka z niepełnosprawnością – 23 981 461 zł;
- dla osoby z niepełnosprawnością, w wieku powyżej 16 roku życia, o znacznym stopniu niepełnosprawności – 37 509 701 zł;
- dla osoby z niepełnosprawnością, w wieku powyżej 16 roku życia, o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed ukończeniem 21 roku życia – 34 757 142 zł;
- dla osoby, która ukończyła 75 lat – 2 107 556 zł.

¹⁵ MRPiPS <https://www.gov.pl/web/rodzina/zasilek-pielegnacyjny> (dostęp 04.06.2024)

Wykres nr 17. Podział procentowy zasiłków w ramach zasiłku pielęgnacyjnego w roku 2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS za 2023 r.

Tabela nr 3. Liczba świadczeń opiekuńczych udzielonych w okresie 2017 - 2023

	Kwota						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Specjalny zasiłek opiekuńczy	23 754	21 131	17 537	11 934	6 834	3 558	1 971
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	158 818	159 139	159 624	159 376	159 776	160 950	161 032
Zasiłek pielęgnacyjny - dla niepełnosprawnego dziecka	105 030	106 164	105 767	102 554	103 994	107 444	111 115
Zasiłek pielęgnacyjny - ogółem	486 816	482 050	478 434	458 244	451 041	453 244	455 701
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	211 227	205 714	202 483	186 394	177 990	175 432	173 789
Zasiłek pielęgnacyjny - osobie, która ukończyła 75 lat	11 741	11 033	10 560	9 920	9 281	9 418	9 765
Świadczenia opiekuńcze ogółem - Zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy	572 755	569 984	570 091	557 372	557 215	566 233	574 663

Źródło: na podstawie danych z OZPS za 2023 r.

Świadczenie alimentacyjne

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 1 209 zł¹⁶.

Liczba osób, korzystających z funduszu alimentacyjnego w roku oceny to 9 753 (2022 r. – 10 848), liczba rodzin – 6 455 (2022 r. – 7 275), a łączny koszt świadczeń z tej puli wyniósł 52 016 396 zł. Średnia, roczna wysokość świadczeń alimentacyjnych na rodzinę wyniosła w przybliżeniu 8 058 zł, co daje miesięcznie świadczenie w wysokości 671 zł. Dla porównania w 2021 r. było to kolejno 7 868 zł i 655 zł.

Dodatek mieszkaniowy zgodnie z Ustawą z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1335 z późn. zm.) przysługuje:

- najemcom oraz podnajemcom lokali mieszkalnych;
- osobom mieszkającym w lokalach mieszkalnych, do których przysługuje im spółdzielcze prawo do lokalu mieszkalnego;
- osobom mieszkającym w lokalach mieszkalnych znajdujących się w budynkach stanowiących ich własność i właścicielom samodzielnych lokali mieszkalnych;
- innym osobom mającym tytuł prawny do zajmowanego lokalu mieszkalnego i ponoszącym wydatki związane z jego zajmowaniem;
- osobom zajmującym lokal mieszkalny bez tytułu prawnego, oczekującym na przysługujący im lokal zamienny albo najem socjalny lokalu.

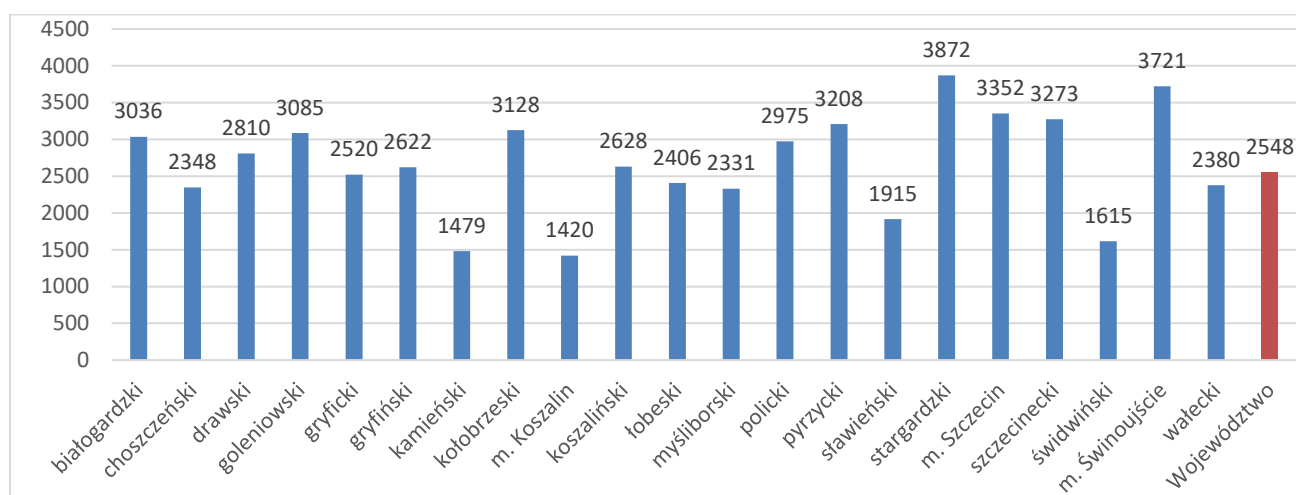
Dodatek mieszkaniowy przysługuje na podstawie tylko jednego z tytułów wymienionych powyżej i może być wypłacany, jeżeli średni miesięczny dochód na jednego członka gospodarstwa domowego, w okresie 3 miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku o przyznanie dodatku mieszkaniowego nie przekracza 175% kwoty najniższej emerytury (obowiązującej w dniu złożenia wniosku) w gospodarstwie jednoosobowym i 125% tej kwoty – w gospodarstwie wieloosobowym.

Z przedstawionych w ocenie zasobów pomocy społecznej danych wynika, iż liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy i świadczeń w formie dodatku mieszkaniowego wynosiła w 2023 r. – 18 717, a łączny koszt świadczeń wynosił 47 704 597 zł. W 2022 r. było to odpowiednio 17 921 gospodarstwa domowe i koszt świadczeń 40 002 575 zł. Widać zatem, że zarówno liczba korzystających, jak i wydatki na ten cel wzrosły.

¹⁶ MRPiPS <https://www.gov.pl/web/rodzina/wiadczenia-z-funduszu-alimentacyjnego> (dostęp 05.06.2024)

Średnia roczna wartość świadczenia z tytułu dodatku mieszkaniowego na gospodarstwo domowe wyniosła 2 548 zł. Najniższą przeciętną wartość świadczenia (1 420 zł) odnotowano w mieście Koszalin, najwyższą zaś w powiecie stargardzkim (3 872 zł) oraz w Mieście Świnoujście (3 721 zł).

Wykres nr 18. Średnia kwota świadczenia dodatku mieszkaniowego na gospodarstwo domowe w roku 2023 r. w podziale na powiaty w porównaniu do średniej wojewódzkiej [zł]

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS za 2023 r.

4. ZASOBY INSTYTUCJONALNE POMOCY SPOŁECZNEJ

Katalog zasobów instytucjonalnej pomocy społecznej obejmuje następujące placówki:

- środowiskowe domy samopomocy
- dzienne domy samopomocy
- noclegownie, schroniska dla osób bezdomnych i schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, ogrzewalnie
- kluby samopomocy
- domy pomocy społecznej
- mieszkania chronione
- ośrodki interwencji kryzysowej
- jednostki specjalistycznego poradnictwa
- placówki wsparcia dziennego
- placówki opiekuńczo-wychowawcze
- centra integracji społecznej
- kluby integracji społecznej
- warsztaty terapii zajęciowej
- zakłady aktywności zawodowej.

Zebrane w regionie informacje dotyczą jednostek i placówek, które są prowadzone przez samorządy oraz organizacje pozarządowe (NGO). Nie we wszystkich ankietach wypełniono dane finansowe dotyczące utrzymania instytucji (w przypadku placówek prowadzonych przez NGO). Ponadto, poniżej zostały opisane wybrane instytucje pomocy i wsparcia w województwie. Dane dotyczące pozostałych instytucji zawarte są w aneksie.

Środowiskowe domy samopomocy

W województwie zachodniopomorskim, łącznie 42 środowiskowe domy samopomocy (ŚDS) świadczą usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym.

Ogólna liczba miejsc w ŚDS, w roku oceny wynosiła 1 632 (w 2022 r. – 1 619), natomiast liczba osób korzystających wyniosła 1 778 (2022 r. – 1 745). Ponadto, wg stanu na 31 grudnia 2023 r., 51 osób oczekiwało na miejsce w placówce, o 17 osób więcej niż w roku ubiegłym.

Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek w województwie zachodniopolskim wyniósł 49 204 674 zł. Średnio, na utrzymanie jednego miejsca wydano rocznie 27 674 zł, co w skali miesiąca daje średnią kwotę 2 306 zł. W 2022 r. było to 25 376 zł rocznie na uczestnika, czyli 2 114 zł miesięcznie.

Noclegownie, schroniska dla osób bezdomnych i schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, ogrzewalnie

W roku oceny działały na terenie województwa 28 placówek takich jak noclegownie, schroniska dla osób bezdomnych i schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, ogrzewalnie. Liczba miejsc w noclegowniach, schroniskach dla osób bezdomnych i schroniskach dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi wyniosła ogółem w 2023 r. 947 (2022 r. – 977), a liczba korzystających – 1 670 (w 2022 r. – 1 616). W wyniku eksmisji, do ww. jednostek skierowano 1 osobę (2022 r. – 7). Łączny roczny koszt utrzymania placówek wyniósł 10 887 761 zł (2022 r. – 8 409 036 zł). Średnio, na utrzymanie jednego miejsca w skali roku wydano 11 497 zł (2022 r. – 8 607 zł), co w przeliczeniu na miesiąc daje średnią kwotę ok. 958 zł (2022 r. – 717 zł). Pomimo zmniejszenia liczby miejsc widać znaczący wzrost kosztów utrzymania placówek.

Liczba miejsc w ogrzewalniach wyniosła ogółem w roku oceny 130 (w 2022 r. – 123), a liczba korzystających – 929 (w 2022 r. – 860 osób). Koszt roczny utrzymania placówek wyniósł 1 053 935 zł (2022 r. – 831 030 zł). Średnio, na utrzymanie jednego miejsca wydano rocznie 8 107 zł (2022 r. – 6 756 zł), zaś w skali miesiąca ok. 675 zł (2021 r. – 563 zł).

Domy pomocy społecznej

Dom pomocy społecznej (DPS) świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających. Organizacja domu pomocy społecznej, zakres i poziom usług świadczonych przez dom uwzględnia w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności. Dom pomocy społecznej może również świadczyć usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób w nim niezamieszkujących.

Domy pomocy społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na następujące typy [dla]:

- osób w podeszłym wieku
- osób przewlekle somatycznie chorych
- osób przewlekle psychicznie chorych

- dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie
- dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie
- osób niepełnosprawnych fizycznie
- osób uzależnionych od alkoholu.

Decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej i decyzję ustalającą opłatę za pobyt w DPS wydaje organ gminy właściwej dla tej osoby (tj. organ gminy lub starosta powiatu prowadzącego dom pomocy społecznej, a w przypadku regionalnych placówek, decyzję wydaje marszałek województwa) w dniu jej kierowania do domu pomocy społecznej¹⁷.

W 2023 r. na terenie województwa zachodniopomorskiego działały 32 domy pomocy społecznej oraz 5 placówek całodobowej opieki, zapewniając ogółem 3 869 miejsc (2022 r. – 3 989). Liczba osób korzystających z DPS wyniosła 4 360 (2022 r. – 4 354). Według stanu na dzień 31 grudnia 2023 r., 280 osoby oczekiwały na miejsce w tego typu placówce, przy czym na koniec roku 2022 r. było to 232. W roku oceny liczba decyzji odmownych wyniosła 36 (w 2022 r. – 30).

Roczny koszt prowadzenia i utrzymania DPS-ów w województwie zachodniopomorskim w 2023 r. wyniósł 292 008 078 zł (2022 r. – 246 262 662 zł). Średnioroczny koszt utrzymania jednego miejsca wyniósł 73 203 zł (2022 r. – 61 735 zł), czyli w przeliczeniu na miesiąc – 6 100 zł (2022 r. – 5 145 zł).

Wskaźnik zaspokojenia zapotrzebowania na miejsca w domach pomocy społecznej w gminach i miastach na prawach powiatu, w 2023 r. wyniósł blisko 72% (2022 r. 76%). Należy jednak podkreślić, że wartość ta (wskaźnik obliczany jako stosunek liczby osób umieszczonych w DPS do sumy liczby osób umieszczonych w DPS i liczby oczekujących, pomnożony przez 100) stanowi średnią obliczoną dla całego województwa oraz dla wszystkich typów DPS. Najwyższe nasycenie usługami DPS występuje w przypadku placówek przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych, najniższe zaś w jednostkach, w których mieszkają osoby przewlekle chore psychicznie.

¹⁷ MRPiPS <https://www.gov.pl/web/rodzina/dom-pomocy-spoecznej> (dostęp 07.06.2024)

Tabela nr 4. Wskaźnik nasycenia usługami DPS w okresie 2020 - 2023

Grupa osób	Wskaźnik nasycenia usługami w DPS-ach wyrażony w %			
	2020	2021	2022	2023
ogółem	48,74	72,65	75,74	71,87
osoby w podeszłym wieku	50,48	82,23	85,80	80,13
osoby przewlekłe somatycznie chore	53,24	74,87	82,99	79,80
osoby przewlekłe psychicznie chore	35,58	55,63	46,36	45,03
osoby dorosłe niepełnosprawne intelektualnie	31,15	68,57	58,06	53,95
dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie	50,00	42,86	60,00	71,43

Źródło: OZPS za 2023 r.

Mieszkania treningowe oraz wspomagane

Ustawa z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 1693), rozszerzyła katalog podmiotów uprawnionych do prowadzenia mieszkań treningowych i chronionych. Co istotne, wprowadziła także zmianę nazewnictwa. Nazwa „mieszkania chronione” została zastąpiona nazwą „mieszkania treningowe i wspomagane”. Funkcje i cele tej formy mieszkalnictwa pozostały w zasadzie bez zmian. Przysługują one osobom, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymagają usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki. Są to w szczególności osoby z zaburzeniami psychicznymi, osoby opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich, a także cudzoziemcy, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.

Mieszkania treningowe i wspomagane stanowią formę pomocy społecznej przygotowującą osoby tam przebywające, pod opieką specjalistów, do prowadzenia samodzielnego życia lub też zastępującą pobyt w placówce zapewniającej całodobową opiekę. Zapewniają warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji ze społecznością lokalną¹⁸.

W 2023 r., w województwie zachodniopomorskim prowadzono łącznie 88 mieszkań treningowych i wspomaganych. Liczba miejsc ogółem w tych placówkach wynosiła 357, a korzystało z nich 366 osób (w 2022 r. odpowiednio 356 i 381).

¹⁸ <https://www.gov.pl/web/premier/projekt-ustawy-o-zmianie-ustawy-o-pomocy-spoecznej-oraz-niektorych-innych-ustaw> (dostęp 07.06.2024 r.)

Placówki opiekuńczo – wychowawcze ogółem

W świetle ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej placówki interwencyjne (pogotowie opiekuńcze), rodzinne (rodzinny dom dziecka), socjalizacyjne (dom dziecka), wielofunkcyjne, wsparcia dziennego, zapewniają dzieciom:

- całodobową opiekę i wychowanie;
- zaspokajają ich niezbędne potrzeby, w szczególności bytowe, rozwojowe, emocjonalne, społeczne, religijne i zdrowotne;
- umożliwiają kontakt dziecka z rodzicami i innymi bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej;
- powrotu dzieci do rodziny;
- korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych;
- dostęp do kształcenia dostosowanego do ich wieku i możliwości rozwojowych.

Placówki te dysponowały w 2023 r. łącznie 772 miejscami (2022 r. – 772), a liczba osób z nich korzystających wynosiła 907 (w 2022 r. – 833). Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek opiekuńczo – wychowawczych wyniósł 77 618 953 zł, w tym placówek typu rodzinnego – 3 118 954 zł.

5. KADRA JEDNOSTEK POMOCY SPOŁECZNEJ

Analiza danych dotyczących kadry ośrodków pomocy społecznej (OPS) i powiatowych centrów pomocy rodzinie (PCPR) w województwie zachodniopomorskim wskazuje, iż w 2023 roku, ogółem we wszystkich rodzajach placówek zatrudnione były 6 993 osoby (2022 r. – 7 109). Na stanowiskach kierowniczych (dyrektor jednostki, jego zastępcy, kierownicy) zatrudniano 472 osób. W jednostkach pomocy społecznej w roku oceny zatrudniano łącznie 1 025 pracowników socjalnych (2021 r. – 1 061). Na terenie województwa 14 ośrodków nie spełniło ustawowych warunków dotyczących liczby zatrudnionych pracowników socjalnych, takich jak:

- jeden pracownik socjalny na 2000 mieszkańców gminy; lub
- jeden pracownik socjalny na 50 rodzin korzystających z pracy socjalnej;
- zatrudnienie co najmniej 3 pracowników socjalnych.

W 12-u przypadkach ośrodki nie spełniały ostatniego z ww. warunków, zatrudniając jedynie dwoje pracowników socjalnych (2022 r. – 15).

Wskaźnik obliczany jako stosunek liczby pracowników socjalnych posiadających specjalizację I lub II stopnia w zawodzie pracownik socjalny do liczby wszystkich pracowników socjalnych osiągnął w roku 2023 poziom 48% (2022 r. – 47%).

6. ŚRODKI FINANSOWE NA WYDATKI W POMOCY SPOŁECZNEJ I W INNYCH OBSZARACH POLITYKI SPOŁECZNEJ W BUDŻETACH JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Wydatki ogółem na zadania realizowane w ramach polityki społecznej w województwie zachodniopomorskim w 2023 r., tj. roku oceny, oszacowano na poziomie 2 2 132 035 557 zł. Spadek w porównaniu do roku 2022 (2 940 252 375 zł) związany jest m.in. ze zmianą podmiotu obsługującego wypłatę świadczeń wychowawczych (do 01.06.2022 r. zadanie wykonywane przez OPS, po tym terminie przez ZUS).

Środki finansowe na wydatki w polityce społecznej zebrane ze sprawozdań OZPS można podzielić na następujące działy:

- Rodzina
- Ochrona zdrowia
- Pomoc społeczna
- Pozostałe zadania polityki społecznej
- Edukacyjna opieka wychowawcza.

Ochrona zdrowia

Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej w obszarze ochrony zdrowia dotyczyły przeciwdziałania alkoholizmowi oraz przeciwdziałania narkomanii.

Ogółem, w roku oceny sięgnęły one kwoty 62 603 910 zł. W ramach rozdziału 85154 – Przeciwdziałanie alkoholizmowi (środki gminy/środki powiatu, własne i zewnętrzne) wydano w 2023 60 042 935 r. (2022 r. –51 742 490 zł). Z kolei wydatki w ramach rozdziału 85153 – Przeciwdziałanie narkomanii (środki gminy/środki powiatu, własne i zewnętrzne) osiągnęły w 2023 r. poziom 2 560 975 zł (2022 r. – 2 188 085).

Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej

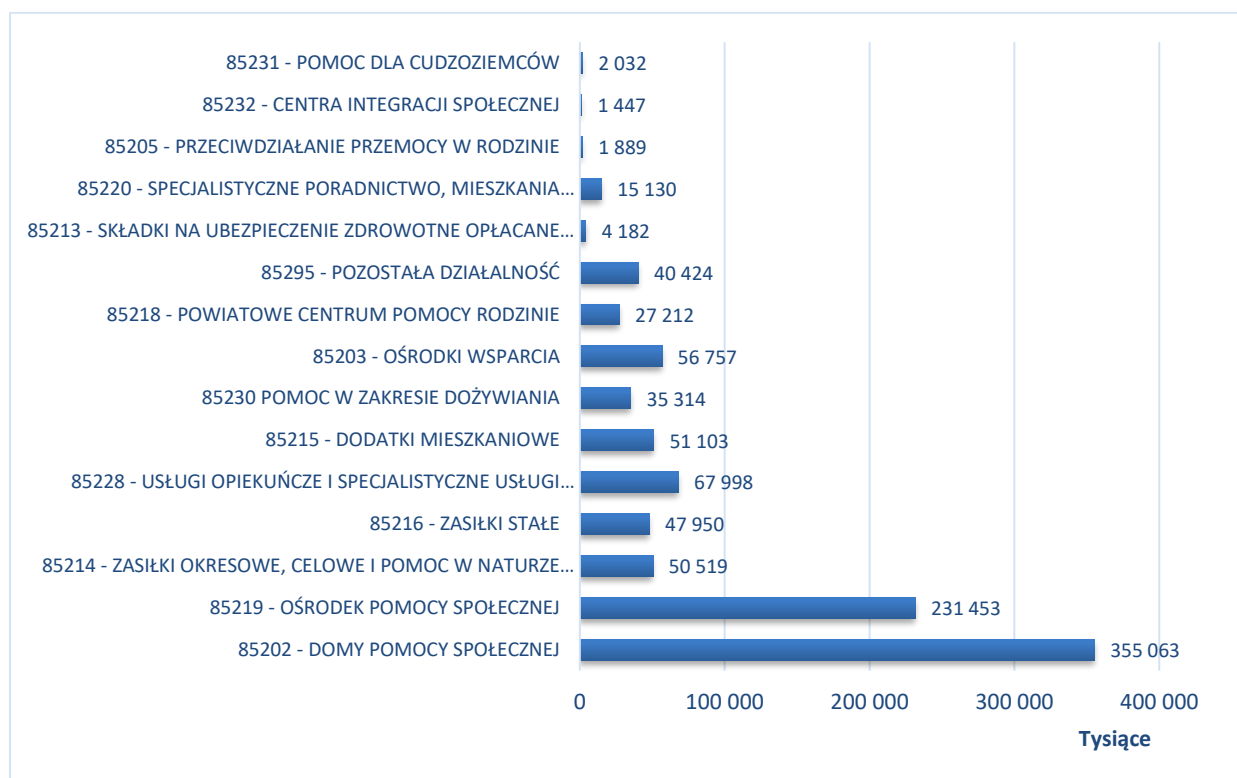
Największą część wydatków pochłonęły koszty ponoszone w ramach paragrafu 85202 Domu Pomocy Społecznej – 355 062 933 zł (2022 r. – 299 040 581 zł). Drugi w kolejności najwyższy wydatek to kosztu związane z funkcjonowaniem Ośrodków Pomocy Społecznej (paragraf 85219) – 231 453 281 zł (2022 r. – 202 218 162 zł). Najmniejszy udział w wydatkach tego działu stanowiły środki zaksięgowane w rozdziale 85278 – Usuwanie skrótów kłesk żywiołowych – w 2023 r. 112 zł (2022 r. – 427 864 zł).

W porównaniu do 2022 r. znaczącemu zmniejszeniu uległy środki księgowane w na paragrafie 85285 Pozostała działalność. W roku ubiegłym w ten sposób wydatkowano 215 256 571 zł a w roku oceny 40 424 475 zł. Zmiana ma związek z m.in. realizacją w 2022 r. przez OPS wypłat dodatków węglowych, księgowanych właśnie na ww. paragrafie.

Na uwagę zasługuje wzrost kosztów w takich obszarach jak:

- 85203 Ośrodki Wsparcia: 2023 r. – 56 757 902 zł, 2022 r. – 48 287 723 zł;
- 85220 Jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej: 2023 r. – 15 129 837 zł, 2022 r. – 11 333 961 zł;
- 85228 Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze: 2023 r. – 67 997 981 zł 2022 r. – 57 438 023 zł.

Wykres nr 18. Wydatki w ramach działu „852-pomoc społeczna”

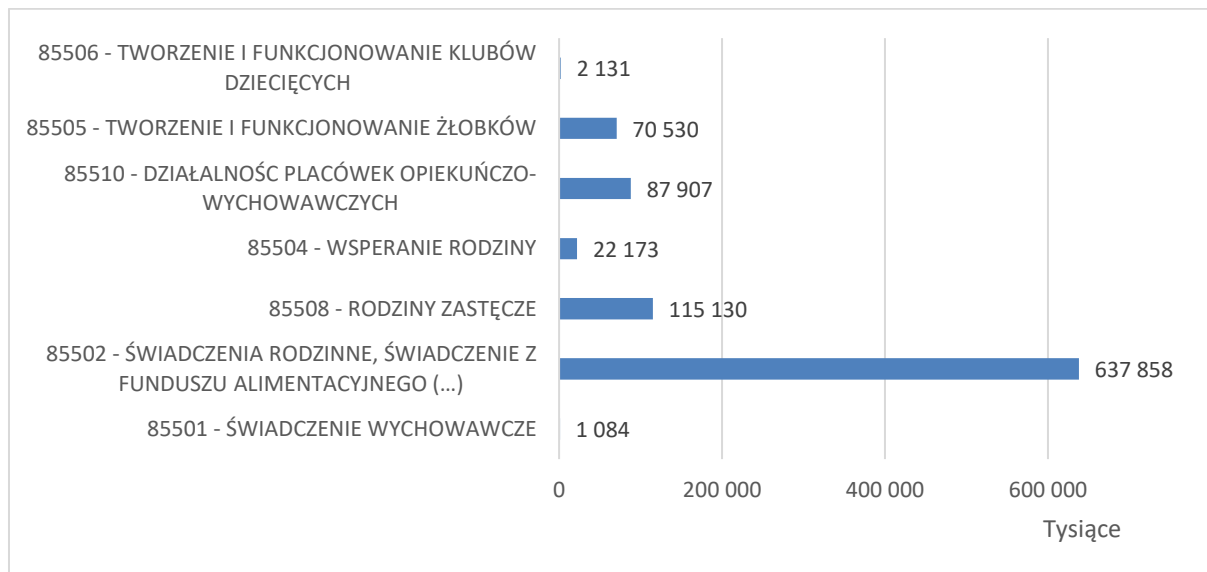
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OZPS 2023

Rodzina

W dziale „855 Rodzina” w 2023 r. największą część wydatków pochłonęły świadczenia rodzinne, świadczenia funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego (paragraf 85502) – 637 858 002 zł, natomiast, nie zaksięgowano żadnych

środków w rozdziale 85507 – dzienni opiekunowie. Jak wspomniano wcześniej, zmniejszenie wydatków związane jest przede wszystkim z zakończeniem przez OPS realizacji zadań wynikających z przyznawaniem i wypłacaniem świadczenia wychowawczego w połowie 2022 r. Struktura wszystkich wydatków na zadania w ramach działu „855 Rodzina” w połowie 2023 r. przedstawiona została na poniższym wykresie. Szczegółowa tabela, zawierająca dane z tego zakresu, znajduje się w aneksie na końcu raportu.

Wykres nr 19. Wydatki w ramach działu „855 Rodzina”

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS 2023

7. WNIOSKI I REKOMENDACJE

1. **DEMOGRAFIA** – w obszarze demografii widoczna jest tendencja spadkowa liczby ludności zamieszkującej województwo zachodniopomorskie. Prognozy wskazują, że w 2050 roku liczba mieszkańców województwa zachodniopomorskiego wyniesie 1 453 315 osób. Obserwowany rokrocznie spadek liczby mieszkańców nieuchronnie przybliży region do tej prognozy. Istotnym problemem demograficznym jest także starzenie się społeczeństwa. Udział liczby osób w wieku poprodukcyjnym, w stosunku do ogółu populacji od kilku lat ma stałą wartość, jednak nadal wskazuje ona na szybko postępujące się starzenie społeczeństwa. Zgodnie z danymi GUS, Pomorze Zachodnie należy do najszybciej starzejących się regionów Polski.

REKOMENDACJE

Ponieważ próby oddziaływania na procesy demograficzne oraz niwelowania negatywnych skutków z nich wynikających są przedsięwzięciem długofalowym, nadal aktualna jest rekomendacja z roku poprzedniego. JST powinny **koncentrować się na działaniach, które zabezpieczą potrzeby starszej części społeczności lokalnej. Z jednej strony – zapewnią optymalny poziom usług osobom zależnym, w tym – starszym, mieszkającym samotnie, a z drugiej – maksymalnie wykorzystają potencjał mieszkańców w wieku 60 plus w lokalnej i regionalnej polityce na rzecz rozwoju społeczno-gospodarczego.** Zasadnym jest rozwijanie sektora srebrnej gospodarki, w tym rozwijanie usług zorientowanych na potrzeby osób starszych i starzejących się, w szczególności w obszarze konsumpcyjnym, bytowym oraz zdrowotnym. Dla równowagi i wzrostu spójności społecznej, istotne są także **działania o charakterze poprawiające dobrostan na poziomie społeczności lokalnych, wspierane m.in. przez animowanie i rozwijanie dialogu międzypokoleniowego.** Ogólna poprawa jakości życia w wymiarze społecznym może stanowić ważny aspekt w przeciwdziałaniu negatywnym procesom demograficznym. Jednocześnie jest to obszar, na który JST mają bezpośredni wpływ. Rolą samorządu województwa jest współpraca z samorządami lokalnymi, inspirowanie i przenoszenie dobrych praktyk w tym obszarze.

2. **POMOC SPOŁECZNA** – korzystną i od paru lat obserwowaną tendencją jest spadek liczby osób, którym udzielono pomocy i wsparcia. Rokrocznie spada także nominalna liczba klientów korzystających z pomocy społecznej długotrwale, jednak w stosunku do ogółu osób objętych wsparciem, spadek ten pozostaje nadal niewielki. Przełomową zmianę stanowi zwiększenie liczby rodzin objętych pomocą z powodu długotrwałej/ciężkiej choroby, w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy. W roku oceny, po raz pierwszy od wielu lat, jest to pierwsza główna

przyczyna przyznania świadczeń (do 2022 r. było to ubóstwo). Zmiana ta świadczy m.in. o rosnącym zapotrzebowaniu na wsparcie wśród osób i rodzin, których dochody przekraczają kryterium dochodowe pomocy społecznej (pomoc w tej kategorii przyznawana jest niezależnie od kryterium) oraz zmianie potrzeb i oczekiwań klientów pomocy społecznej. Co istotne, chociaż ww. opisywana zmiana w skali regionu jest mocno widoczna i zmienna, na poziomie powiatów i poszczególnych gmin, procesy te przebiegają w zróżnicowanym tempie. Kolejnym ważnym aspektem, charakteryzującym funkcjonowanie systemu pomocy społecznej, jest fakt, że największe obciążenie budżetów OPS stanowią koszty związane z Domami Pomocy Społecznej i odpłatnością za pobyt mieszkańców. Chociaż zarówno liczba miejsc w DPS, jak i liczba ich mieszkańców, nie uległy dużym zmianom, koszty utrzymania placówek przekładające się na koszt pobytu mieszkańca, wzrastają znacząco każdego roku. Przykładowo, w roku oceny, w porównaniu do 2022 r. wzrost wyniósł 19%, a 2022 r. w porównaniu do 2021 r. - 23%.

REKOMENDACJE

Wobec powyższych zmian, niezbędne jest prowadzenie na poziomie społeczności lokalnych stałego monitoringu potrzeb klientów pomocy społecznej oraz bieżące reagowanie na zachodzące zmiany. Aby to umożliwić, **służby społeczne należy wyposażyć w narzędzia do skutecznego diagnozowania i adekwatnego programowania działań** (wg lokalnych potrzeb i możliwości) oraz **wspierające pracę z różnymi grupami mieszkańców**. Wsparcie w tym obszarze stanowi **rozwijanie współpracy międzysektorowej oraz wymiana wiedzy i doświadczenia w różnorodnych formach szkoleniowych**. Skuteczność i efektywność codziennej pracy należy wspierać wdrażając nowe technologie oraz, wypracowane w ramach Inkubatorów Innowacji Społecznych, narzędzia, usługi, produkty, adekwatnie do potrzeb środowiska lokalnego. Widoczne w OZPS zjawiska wskazują także na jednoznaczną **potrzebę rozwijania działań ukierunkowanych na deinstytucjonalizację (DI) i rozwijanie różnorodnych form wsparcia w środowiskach lokalnych**, o czym szerzej mowa poniżej. Do zadań samorządu województwa należy tu przede wszystkim upowszechnianie wiedzy na temat DI, wskazywanie przykładów i dobrych praktyk w tym zakresie, dostarczanie wiedzy do samorządów lokalnych oraz jednostek pomocy społecznej. Należy także uruchomić, poprzez spotkania doradcze i szkolenia, podejście efektywnościowe do planowania działań lokalnych w zakresie pomocy społecznej, uwzględniające analizę kosztów zaniechania oraz zysków społecznych w stosunku do nakładów.

- 3. USŁUGI ŚRODOWISKOWE** – zmiany w ustawodawstwie do listopada 2023 r. umożliwiły wprowadzanie na poziomie gmin usług sąsiedzkich. W roku oceny, taką formę pomocy

realizowały dwie gminy. Ponieważ formularz OZPS nie zawiera rubryki dotyczącej ww. wsparcia¹⁹, nie jest odstępna prognoza na rok 2024. Sam fakt szybkiego wdrożenia nowej formy usług może świadczyć o pozytywnym odbiorze zmian legislacyjnych i zainteresowaniu gmin rozwijaniem tego rodzaju usług. Z pewnością wymaga to jednak obserwacji w kolejnych latach. W zakresie realizacji raportowanych w OZPS usług środowiskowych, tj. usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych i usług specjalistycznych – wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, nie odnotowano istotnych różnic. Liczba udzielonych świadczeń nadal pozostaje na bardzo niskim poziomie, co w zestawieniu z ogólnodostępnymi danymi sugerującymi zapotrzebowanie na ten rodzaj wsparcia, od lat wydaje się nieadekwatne. Warto przypomnieć, że w przypadku usług specjalistycznych wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, ponownie zmniejszeniu uległa liczba gmin oferujących tę usługę (w 2020 r. – 63 gminy, w 2021 r. – 46, w 2022 r. – 45, a w 2023 r. – 43 gminy). W kontekście rozwoju usług społecznych, istotne znaczenie ma także analiza podejmowanych przez JST działań związanych z wdrażaniem ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych. W roku oceny, w regionie funkcjonowało 6 Centrów Usług Społecznych. Niestety, dane z OZPS nie wykazują informacji o zakresie i liczbie usług wdrożonych przez CUS. Próba dokładnej analizy danych dotyczących rozwoju usług społecznych w regionie, przy pomocy narzędzia, jakim jest OZPS, ujawniła jego niedostosowanie do zmian systemowych.

REKOMENDACJE

Zasadnym jest wystąpienie samorządów województw do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, z wnioskiem o aktualizację matrycy **raportów OZPS, składanych przez gminy, zgodnie z wdrożonymi do polityki społecznej, zmianami systemowymi**. Należy przede wszystkim dodać sekcję umożliwiającą wykazanie usług realizowanych przez CUS. Zgodnie z założeniem ustawodawcy, CUS dobiera zakres usług do aktualnych potrzeb, co znacznie wykracza poza katalog zadań obligatoryjnych dla gmin, wykazywanych w raporcie. O ile na ten moment liczba CUS i podejmowane przez nie działania, mogą jeszcze nie wpływać istotnie na obraz regionu, to w przyszłości, bez tej zmiany, trudno będzie o analizę usług i dostępu do nich, a wnioski i rekomendacje nie będą odnosiły się do stanu rzeczywistego.

Niezbędne jest kontynuowanie szkoleń, edukacji i doradztwa wobec JST, w celu zrozumienia i wdrożenia przez nie, instrumentów DI, w szczególności opracowania lokalnych planów i strategii rozwijania usług społecznych. Zgodnie z rekomendacjami wskazanymi w pkt 2,

¹⁹ Dane o realizacji usług sąsiedzkich pochodzą ze sprawozdania MRiPS-03-R za XII.2023 r.

działania samorządu województwa powinny skupiać się wokół wsparcia samorządów lokalnych w kooperacji międzysektorowej, wymianie wiedzy i doświadczeń, upowszechnianiu dobrych praktyk, podniesienia kompetencji do tworzenia własnych diagnoz sytuacji społecznej i wyłaniania celów programowych.

4. **PIECZA ZASTĘPCZA I PRACA Z RODZINĄ** – mimo stałego spadku liczby ludności w regionie, a więc i liczby dzieci, sytuacja w systemie pieczy zastępczej nadal jest bardzo trudna. Liczba dzieci przebywających w pieczy, wzrosła. W stosunku do potrzeb wsparcia rodzin biologicznych, mimo stałego niewielkiego wzrostu liczby asystentów rodzin oraz zwiększenia liczby rodzin wspomagających, zasoby te są nadal zbyt małe, by wpłynąć na skalę odbierania dzieci z rodzin biologicznych. Odrębną kwestią pozostaje proces usamodzielniania młodzieży z pieczy zastępczej. Obecnie, zaledwie 6 powiatów dysponuje mieszkaniem treningowym dla usamodzielnianych wychowanków.

REKOMENDACJE

Najważniejszym wyzwaniem systemu pomocy społecznej w tym obszarze jest wzmocnienie kadry pracującej z rodziną i wypracowanie skutecznych sposobów wspierania rodziny tak, by **ograniczyć napływ dzieci do pieczy zastępczej**. Wymaga to zmiany podejścia i metodyki pracy – dotychczasowa okazuje się bowiem nisko efektywna. **Oprócz asystentów rodziny, szczególnie wart wykorzystania jest potencjał rodzin wspierających**, których liczba wyraźnie się zwiększyła. Wyposażenie ich w nowe kompetencje i narzędzia, ukierunkowane na budowanie dialogu, zaufania i wspólnych celów, może mieć kluczowe znaczenie dla zmiany sytuacji. Warto wspomnieć, iż do dyspozycji samorządu gminy pozostaje program socjoterapeutyczny oraz działania pedagoga rodzinnego, instrumenty wdrażane w placówkach wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży.

Dzieci, które trafiły do systemu pieczy zastępczej, powinny zostać objęte profesjonalną diagnozą zaburzeń rozwojowych oraz terapią, by miały szanse uzyskać optymalny poziom przygotowania do samodzielności życiowej i zawodowej. Na etapie ustawowego usamodzielniania, młodzi ludzie powinni mieć zabezpieczone prawo do mieszkania, będącego formą treningu nawyków niezależnego, satysfakcjonującego życia i wchodzenia w role społeczne. Do roli samorządu województwa należałoby przypisać zadania budowania więzi międzyinstytucjonalnych i międzysamorządowych, aby gmina, jak i powiat pracowały na rzecz dobrostanu i pożytecznego życia społecznego – każdego mieszkańca, zwłaszcza dziecka. Odbieranie dzieci z rodziny, de facto jest odbieraniem rodziny dziecku, co przyczynia się do zubożenia jego zasobów i filarów wsparcia – przez całe życie. Podstawowym celem profilaktyki

umieszczania dzieci w pieczy powinna być praca z rodzinami biologicznymi – na rzecz podniesienia kompetencji wychowawczych i obywatelskich, dających rękojmię wprowadzenia w dorosłe życie – kolejnego pokolenia. Pokolenia, które współtworzy wspólnotę lokalną opartą na zaufaniu i współpracy, a poprzez udział w rynku pracy, przyczynia się do podnoszenia jakości życia całego społeczeństwa.

Wobec kadr społecznych w gminie, należy więc stosować, oprócz edukacji dziedzinowej, kształtowanie umiejętności kooperacji z powiatem, rozumienia „łańcucha usług społecznych” oraz kosztów zaniechania działań z rodziną.

Wobec kadr służb powiatowych, przede wszystkim – rozumienia istoty niezależnego życia, potrzeby powrotu dziecka do rodziny i budowania całonocnego oparcia w niej, co będzie możliwe przy współpracy z gminą i jej jednostkami organizacyjnymi (Placówka wsparcia dziennego, OPS/CUS i in).

- 5. KADRA SYSTEMU POMOCY SPOŁECZNEJ** – chociaż liczba ośrodków, które nie spełniły ustawowych warunków dotyczących liczby zatrudnionych pracowników socjalnych uległa zmniejszeniu, nadal widoczny jest spadek liczby pracowników w regionie. System pomocy społecznej od lat boryka się z problemami kadrowymi, takimi jak odpływ specjalistów i rotacja. Problem stanowi także brak wykwalifikowanej kadry mogącej świadczyć wysokiej jakości usługi społeczne. Co prawda, nie wynika to bezpośrednio z OZPS, ale jest sygnalizowane przez jednostki pomocy społecznej w bieżących kontaktach z samorządem województwa. Fakt ten ma bezpośrednie przełożenie na zakres realizowanych przez OPS działań.

REKOMENDACJE

Niedobory kadrowe w pomocy społecznej to zjawisko stałe i bardzo niekorzystne, szczególnie w dobie starzejącego się społeczeństwa oraz zmieniających się potrzeb społeczności lokalnych. Duże znaczenie mają **działania na rzecz zwiększenia prestiżu zawodów pomocowych oraz podniesienia kompetencji kadry**. Konieczna jest też **praca z samorządowcami i lokalnymi decydentami, ukazująca rolę i znaczenie polityki społecznej** w ogólnym rozwoju gminy.

Nabory na studia z pracy socjalnej, od kilku lat spadają i osiągnęły stan zerowy. Kierunki te są zamykane na uczelniach wyższych. Średnia wieku pracowników socjalnych oraz opiekunów w ośrodkach usług całonocnych przekroczył 50 lat, podobnie jak w zawodzie pielęgniarstwa. Warto przemyśleć system benefitów dla tej grupy zawodowej, niezależny od systemu wynagradzania, by zachęcić młodych ludzi do wybierania zawodów pomocowych. Samorządy różnych szczebli powinny podjąć wspólne działania koncepcyjne na rzecz programu rozwoju zasobów kadrowych w profesjach pomocowych. W przeciwnym wypadku, za kilka lat (5 do 8),

zarówno w systemie usług instytucjonalnych, jak i pozainstytucjonalnych, zabraknie rąk do pracy.

8. ANEKS

I. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej (stan na 31.XII)	54
II. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia (w całym okresie sprawozdawczym)	55
a) Dane o korzystających z pomocy i wsparcia – GMINA	57
b) Dane o korzystających z pomocy i wsparcia – POWIAT	59
III. Inne rodzaje pomocy i świadczeń	61
IV. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia	62
V. Kadra jednostki organizacyjnej pomocy społecznej	65
VI. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego	66

I. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej (stan na 31 XII)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA				
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy	1	41 504	40 151	39 736
Liczba wniosków złożonych na mieszkanie komunalne z zasobów gminy	2	6 264	6 064	6 157
w tym z wiersza 13: Liczba mieszkań socjalnych (lokali)	3	6 672	6 478	6 371
Liczba oczekujących na mieszkanie socjalne	4	4 591	2 506	2 548
Liczba wyroków eksmisyjnych bez wskazania lokalu socjalnego	5	1 307	2 062	2 086
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	6	375	352	363
Liczba hospicjów	7	8	8	9
Liczba ośrodków dla cudzoziemców	8	0	0	0

* Wielkość prognozy nie dotyczy wartości przyrostu lub spadku. W przypadku braku możliwości oszacowania wielkości liczbowych dla prognozy należy wpisać liczby odpowiadające danym z kolumny "Rok oceny"

II. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia (w całym okresie sprawozdawczym)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM UDZIELONO POMOCY I WSPARCIA				
Liczba osób	1	95 011	87 619	88 378
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRZYZNANO ŚWIADCZENIE				
Liczba osób	2	42 214	40 847	40 955
W tym: osoby długotrwale korzystające	3	22 683	21 628	21 631
Wiek 0-17	4	9 491	8 808	8 796
Wiek produkcyjny *	5	23 194	21 481	21 468
Wiek poprodukcyjny **	6	12 419	12 229	12 298
Liczba rodzin	7	33 739	32 656	32 631
Liczba osób w rodzinach	8	64 379	62 268	62 232
w tym: KOBIETY (z wierszy 2-6)				
Ogółem	9	22 805	21 153	21 166
W tym: osoby długotrwale korzystające	10	10 340	9 977	9 974
Wiek 0-17	11	4 558	4 210	4 212
Wiek 18-59	12	10 131	9 257	9 237
Wiek 60 lat i więcej	13	7 886	7 766	7 790
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRZYZNANO ŚWIADCZENIE PIENIĘŻNE				
Liczba osób ogółem	14	26 357	25 308	x
Liczba rodzin	15	25 005	24 090	x
Liczba osób w rodzinach	16	47 338	45 813	x
OSOBY I RODZINY, KTÓRYM PRZYZNANO ŚWIADCZENIE NIEPIENIĘŻNE				
Liczba osób ogółem	17	17 416	17 363	x
Liczba rodzin	18	13 065	12 891	x
Liczba osób w rodzinach	19	30 008	29 522	x
OSOBY I RODZINY, Z KTÓRYMI PRZEPROWADZONO WYWIAD ŚRODOWISKOWY				
13 065	20	47 405	46 638	47 150
30 008	21	39 872	38 930	39 071
Liczba osób w rodzinach	22	79 241	70 930	71 029
POWODY UDZIELENIA POMOCY I WSPARCIA				
UBÓSTWO				
Liczba rodzin	23	17 092	16 085	x
BEZROBOCIE				
Liczba rodzin	24	11 585	11 048	x
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ				
Liczba rodzin	25	12 101	11 806	x
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA				
Liczba rodzin	26	16 477	16 490	x
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEKUNCZO WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO				
Liczba rodzin	27	3 207	3 063	x

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
ALKOHOLIZM				
Liczba rodzin	28	2 547	2 445	x
NARKOMANIA				
Liczba rodzin	29	242	261	x
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA				
Liczba rodzin	30	2 486	2 864	x
W TYM: WIELODZIELNOŚCI				
Liczba rodzin	31	1 553	1 554	x
BEZDOMNOŚĆ				
Liczba rodzin	32	2 364	2 382	x
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO				
Liczba rodzin	33	584	603	x
ZDARZENIA LOSOWE				
Liczba rodzin	34	337	287	x
KLĘSKI ŻYWIOŁOWE I EKOLOGICZNE				
Liczba osób	35	64	4	x
SIEROCTWO				
Liczba rodzin	36	25	25	x
PRZEMOC W RODZINIE				
Liczba rodzin	37	234	237	x
POTRZEBA OCHRONY OFIAR HANDLU LUDŹMI				
Liczba rodzin	38	17	13	x

USŁUGI POMOCY SPOŁECZNEJ				
USŁUGI OPIEKUŃCZE OGÓŁEM				
Liczba osób	39	5913	6 032	x
W TYM: SPECJALISTYCZNE (wiersze 59 - 61)				
Liczba osób	40	292	287	x
SPECJALISTYCZNE USŁUGI DLA OSÓB Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI				
Liczba osób	41	457	444	x
PORADNICTWO SPECJALISTYCZNE				
Liczba rodzin	42	4 523	3 953	x
PRACA SOCJALNA				
Praca socjalna ogółem	42	41 618	42 932	x
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia	43	21 125	21 742	x
INTERWENCJA KRYZYSOWA				
Liczba rodzin	44	480	487	x
KONTRAKT SOCJALNY				
Liczba zawartych kontraktów socjalnych - ogółem	45	2 817	2 738	2 866
Liczba osób objętych kontraktem socjalnym - ogółem	46	3 097	3 041	3 187
Liczba zawartych kontraktów socjalnych część A	47	2 027	2 486	x

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
Liczba osób objętych kontraktem socjalnym część A	48	2 335	2 805	x
Liczba zawartych kontraktów socjalnych część B	49	346	253	x
Liczba osób objętych kontraktem socjalnym część B	50	392	253	x
PROJEKT SOCJALNY				
Liczba realizowanych projektów socjalnych	51	66	61	x
Liczba osób objętych projektami socjalnymi	52	3 376	3 921	x

* wiek produkcyjny: kobiety w wieku 18-59 lat, mężczyźni 18-64 lat

** wiek poprodukcyjny: kobiety w wieku 60 i więcej, mężczyźni 65 i więcej

a. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia (GMINA - ZADANIA OPS ORAZ MOPS, MOPR)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
ŚWIADCZENIA PIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ				
ZASIŁEK STAŁY				
Liczba osób	1	8 400	7 968	7 973
Kwota świadczeń w złotych	2	51 020 521	48 026 927	50 393 778
W tym: (wiersze 1-2)				
Zasiłek stały dla osób samotnie gospodarujących				
Liczba osób	3	7 550	7 225	7 220
Kwota świadczeń w złotych	4	47 956 305	45 402 060	47 619 255
W tym: (wiersze 3-4)				
Zasiłek stały dla osoby w rodzinie				
Liczba osób	5	900	795	796
Kwota świadczeń w złotych	6	3 064 216	2 624 867	2 774 523
ZASIŁEK OKRESOWY				
Liczba osób	7	12 141	11 450	11 386
Kwota świadczeń w złotych	8	25 085 095	23 676 101	24 477 299
W tym: (wiersze 7-8)				
Zasiłek okresowy z tytułu bezrobocia				
Liczba osób	9	7 881	7 504	7 518
Kwota świadczeń w złotych	10	17 492 868	16 352 630	16 734 964
Zasiłek okresowy z tytułu długotrwałej choroby				
Liczba osób	11	2 114	2 123	2 099
Kwota świadczeń w złotych	12	2 911 635	2 989 323	3 309 661
Zasiłek okresowy z tytułu niepełnosprawności				
Liczba osób	13	1 540	1 317	1 318
Kwota świadczeń w złotych	14	1 536 683	1 335 486	1 427 624

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
Zasiłek okresowy z tytułu możliwości utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego				
Liczba osób	15	22	30	31
Kwota świadczeń w złotych	16	18 741	26 150	48 280
Zasiłek okresowy kontynuowany niezależnie od dochodu na podstawie art. 38 ust. 4a i 4b				
Liczba osób	17	1	0	0
Kwota świadczeń w złotych	18	1 552	0	0
ZASIŁEK CELOWY OGÓŁEM				
Liczba osób	19	19 994	18 826	18 980
Kwota świadczeń w złotych	20	27 388 036	29 761 428	30 231 196
W tym: ZASIŁEK CELOWY PRYZNANY W RAMACH PROGRAMU WIELOLETNIEGO "POSIŁEK W SZKOLE I W DOMU"				
Liczba osób	21	14 604	14 213	14 269
Kwota świadczeń w złotych	22	19 318 160	20 945 835	21 392 333
ZASIŁKI CELOWE PRYZNANE NIEZALEŻNIE OD DOCHODU na podstawie art. 39a ust. 1 i 2				
Liczba osób	23	0	0	0
Kwota świadczeń w złotych	24	0	0	0
ŚWIADCZENIA NIEPIENIĘŻNE Z POMOCY SPOŁECZNEJ				
POSIŁEK OGÓŁEM				
Liczba osób	25	10 822	10 919	11 007
Kwota świadczeń w złotych	26	13 916 912	14 976 419	15 220 709
W TYM: DLA DZIECI				
Liczba osób	27	8 347	8 221	8 263
Kwota świadczeń w złotych	28	7 887 700	9 201 092	9 369 163
W tym: (z wierszy 25-26)				
POSIŁEK				
- świadczenie przyznane w ramach programu wieloletniego "Posiłek w szkole i w domu"				
Liczba osób	29	10 587	10 754	10 813
Kwota świadczeń w złotych	30	13 143 786	14 562 862	14 787 163
W TYM: DLA DZIECI (z wierszy 41-43)				
Liczba osób	31	8 366	8 398	8 443
Kwota świadczeń w złotych	32	8 280 911	9 300 637	9 467 183
SCHRONIENIE				
Liczba osób	33	1 136	1 275	1 278
Kwota świadczeń w złotych	34	5 302 193	6 182 615	6 366 741
UBRANIE				
Liczba osób	35	33	19	22
Kwota świadczeń w złotych	36	4 732	5 030	7 230
SPRAWIENIE POGRZEBU				
Liczba osób	37	288	229	241
Kwota świadczeń w złotych	38	864 341	726 809	778 454
ODPŁATNOŚĆ GMINY ZA POBYT W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ				
Liczba osób	39	3 401	3 521	3 536

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
Kwota świadczeń w złotych	40	114 068 781	134 289 438	139 318 455
INDYWIDUALNE PROGRAMY POMOCY				
WSPIERANIE RODZINY I PIECZA ZASTĘPCZA				
Liczba rodzin objęta pracą asystenta rodziny	41	2 229	2 307	2 320
Liczba rodzin wspierających	42	2	41	42
Liczba asystentów rodziny	43	198	206	201
Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w złotych	44	53 362 826	62 935 304	66 557 067

b. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia (POWIAT - ZADANIA PCPR ORAZ MOPR)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
INDYWIDUALNE PROGRAMY POMOCY				
PROGRAM ODDZIAŁYWAŃ KOREKCYJNO-EDUKACYJNYCH DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC W RODZINIE				
Liczba osób korzystających z usług	1	240	240	258
PEŁNOLETNIE OSOBY OPUSZCZAJĄCE INSTYTUCJE O KTÓRYCH MOWA W ART. 88 UST.1 USTAWY O POMOCY SPOŁECZNEJ				
Liczba osób	2	53	42	59
Kwota świadczeń w złotych	3	200 570	126 599	249 681
W TYM:				
POMOC PIENIĘŻNA NA USAMODZIELNIENIE				
Liczba osób	4	9	11	21
Kwota świadczeń w złotych	5	38 165	33 066	78 806
POMOC PIENIĘŻNA NA KONTYNUOWANIE NAUKI				
Liczba osób	6	29	17	22
Kwota świadczeń w złotych	7	118 339	58 684	82 152
POMOC PIENIĘŻNA NA ZAGOSPODAROWANIE W FORMIE RZECZOWEJ				
Liczba osób	8	13	13	22
Kwota świadczeń w złotych	9	37 512	33 906	57 286
REHABILITACJA ZAWODOWA I SPOŁECZNA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH				
Ogólna kwota dofinansowania (PFRON, środki własne powiatu)	10	56 177 694	139 817 461	116 413 662
POMOC NA LIKWIDACJĘ BARIER ARCHITEKTONICZNYCH, TECHNICZNYCH I W KOMUNIKOWANIU SIĘ				
Liczba osób, które uzyskały dofinansowanie	11	776	797	834
Wartość dofinansowania w złotych	12	4 701 263	42 118 804	5 973 077
TURNUSY REHABILITACYJNE				
Liczba osób, które uzyskały pomoc	13	3 198	3 623	3 872
Wartość dofinansowania w złotych	14	5 131 125	5 810 322	47 495 371
ZAOPATRZENIE W PRZEDMIOTY ORTOPEDYCZNE, ŚRODKI POMOCNICZE I SPRZĘT REHABILITACYJNY				
Liczba osób, które uzyskały pomoc	15	7 034	6 522	7 404

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
Wartość dofinansowania w złotych	16	10 020 872	27 489 170	13 682 859
PROGRAM "AKTYWNY SAMORZĄD"				
Liczba świadczeń	17	853	833	881
Wartość dofinansowania w złotych	18	4 936 045	6 062 615	6 490 426
DOFINANSOWANIE SPORTU, KULTURY, REKREACJI I TURYSTYKI				
Liczba dofinansowanych imprez	19	175	177	198
Liczba niepełnosprawnych uczestników	20	9 695	11 057	11 428
Wartość dofinansowania ogółem w złotych	21	656 853	664 633	799 118
DOFINANSOWANIE USŁUG TŁUMACZA JĘZYKA MIGOWEGO LUB TŁUMACZA - PRZEWODNIKA				
Wartość dofinansowania w złotych	22	12 670	3 000	16 101

III. Inne rodzaje pomocy i świadczeń

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	Prognoza rok po ocenie
DODATKI MIESZKANIOWE				
Liczba gospodarstw domowych	1	17 921	18 717	20 012
Kwota świadczeń w złotych	2	40 002 575	47 704 597	52 413 052
DODATKI ENERGETYCZNE				
Liczba gospodarstw domowych	3	2 326	35	20
Kwota świadczeń w złotych	4	112 124	44 080	14 689

IV. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
OŚRODKI WSPARCIA - OGÓŁEM				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	1	4 881	4 983	4 875
Liczba osób korzystających	2	5 353	5 657	5 702
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	3	85	194	192
Liczba decyzji odmownych (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	4	68	81	73
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	5	884	942	925
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	6	64 306 903	81 308 131	85 532 971
W TYM (z wierszy 1-6):				
ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	7	1 619	1 632	1 632
Liczba osób korzystających	8	1 745	1 778	1 780
Liczba osób umieszczonych	9	716	799	787
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	10	34	51	51
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	11	505	502	507
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	12	41 084 435	49 204 674	48 608 269
DZIENNE DOMY POMOCY				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	13	1 046	1 038	658
Liczba osób korzystających	14	966	984	748
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	15	13	9	9
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	16	129	145	139
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	17	9 881 284	10 390 351	11 842 236
SZCZEGÓŁY DLA OSÓB BEZDOMNYCH I OSÓB BEZDOMNYCH Z USŁUGAMI OPIEKUŃCZYMI				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	18	699	690	571
Liczba osób korzystających	19	876	813	814
Liczba osób skierowanych w wyniku eksmisji	20	7	0	0
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	21	95	93	84
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	22	7 213 816	9 069 209	10 146 134
OGRAZEWALNIE				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	23	123	130	130

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
Liczba osób korzystających	24	860	929	922
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	25	23	23	23
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	26	831 030	1 053 935	1 224 209
KLUBY SAMOPOMOCY				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	27	734	680	640
Liczba osób korzystających	28	772	913	870
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	29	24	10	9
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	30	42	34	33
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	31	2 741 612	2 716 355	3 148 774
DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	1	3 989	3 989	3 989
Liczba osób korzystających	2	4 354	4 360	4 362
Liczba osób umieszczonych	3	755	775	811
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	4	232	280	286
Liczba decyzji odmownych (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	5	30	36	36
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	6	2 662	2 673	2 718
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	7	246 262 662	292 008 078	316 600 850
MIESZKANIA TRENINGOWE ORAZ WSPOMAGANE OGÓŁEM				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	8	356	357	347
Liczba osób korzystających	9	381	366	365
Liczba osób umieszczonych	10	189	180	189
Liczba osób oczekujących (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	11	26	30	28
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	12	52	79	79
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	13	8 733 446	10 485 050	10 738 615
OŚRODKI INTERWENCJI KRYZYSOWEJ OGÓŁEM				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	14	65	66	67
Liczba osób korzystających	15	1 443	1 789	1 800
PLACÓWKI SPECJALISTYCZNEGO PORADNICTWA				
Liczba osób korzystających	16	2 634	3 301	3 340
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	17	30	30	30

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	PROGNOZA* Rok po ocenie
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	18	1 402 088	1 456 115	1 553 270
PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	19	6 387	6 619	6 458
Liczba osób korzystających	20	4 670	4 911	4 909
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	21	363	388	482
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	22	19 443 729	26 178 926	26 146 537
PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE OGÓŁEM				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	23	772	772	786
Liczba osób korzystających	24	833	907	893
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	25	606	608	620
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	26	59 770 916	77 618 953	85 627 292
W tym: PLACÓWKI TYPU RODZINNEGO				
Liczba miejsc w placówkach ogółem	27	66	58	64
Liczba osób korzystających	28	66	58	63
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	29	42	43	43
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	30	1 950 903	3 118 954	3 143 033
CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ				
Liczba uczestników zajęć	31	197	147	113
KLUB INTEGRACJI SPOŁECZNEJ				
Liczba uczestników zajęć	32	154	114	93
WARSZTAT TERAPII ZAJĘCIOWEJ				
Liczba uczestników zajęć	34	1 224	1 303	1 314
Kadra placówek - liczba osób zatrudnionych ogółem (wg stanu na 31 grudnia danego roku)	35	438	467	472
Roczny koszt prowadzenia i utrzymania placówek (w złotych)	36	34 833 126	41 213 319	47 656 705
ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ				
Liczba uczestników zajęć	37	451	427	446

V. Kadra jednostki organizacyjnej pomocy społecznej

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	Potrzeby rok po ocenie
OGÓŁEM PRACOWNICY JEDNOSTKI				
Liczba ogółem pracowników jednostki pomocy społecznej	1	6 917	7 109	x
KADRA KIEROWNICZA				
Ogółem kadra kierownicza (dyrektor jednostki i jego zastępcy)	2	453	455	x
PRACOWNICY SOCJALNI				
Ogółem	3	1 090	1 061	x

VI. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego (zadania własne i zadania zlecone)

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	Potrzeby rok po ocenie
OGÓŁEM				
OGÓŁEM (działy)	1	2 940 252 375	2 132 035 557	2 279 940 528
W tym: w budżecie OPS/PCPR	2	2 035 841 734	1 426 611 466	1 513 741 049
851 - OCHRONA ZDROWIA				
85153 - Przeciwdziałanie narkomanii	3	2 188 085	2 560 975	2 891 960
w tym: w budżecie OPS / PCPR	4	302 784	368 751	392 543
85154 - Przeciwdziałanie alkoholizmowi	5	51 724 490	60 042 935	62 149 753
w tym: w budżecie OPS / PCPR	6	12 438 688	14 592 106	15 447 145
852 - POMOC SPOŁECZNA				
85202 - Domy pomocy społecznej	7	299 040 581	355 062 933	389 794 332
w tym: w budżecie OPS / PCPR	8	111 977 061	135 295 804	146 540 192
85203 - Ośrodki Wsparcia	9	48 287 723	56 756 902	62 626 650
w tym: w budżecie OPS / PCPR	10	7 282 148	6 981 065	8 806 351
85205 - Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	11	1 632 137	1 889 053	1 804 825
w tym: w budżecie OPS / PCPR	12	1 528 486	1 829 011	1 709 125
85213 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej, niektóre świadczenia rodzinne oraz za osoby uczestniczące w zajęciach centrum integracji społecznej	13	4 414 479	4 182 085	5 787 019
w tym: w budżecie OPS / PCPR	14	4 262 893	4 034 633	5 544 548
85214 - Zasiłki i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	15	48 192 514	50 519 061	59 075 856
w tym: w budżecie OPS / PCPR	16	47 327 449	49 620 163	57 946 100
85215 - Dodatki mieszkaniowe	17	42 514 606	51 103 078	52 555 199
w tym: w budżecie OPS / PCPR	18	29 252 276	35 494 393	36 497 724
85216 - Zasiłki stałe	19	50 955 769	47 950 080	57 013 000
w tym: w budżecie OPS / PCPR	20	48 853 678	46 026 808	54 754 562
85218 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	21	22 928 013	27 212 323	31 985 251
w tym: w budżecie OPS/PCPR	22	22 928 013	27 212 323	31 912 432
85219 - Ośrodek Pomocy Społecznej	23	202 218 162	231 453 281	254 455 487
w tym: w budżecie OPS/PCPR	24	199 834 116	228 513 325	250 905 052
85220 - Specjalistyczne poradnictwo, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	25	11 333 961	15 129 837	12 438 977
w tym: w budżecie OPS / PCPR	26	8 540 850	9 130 588	10 334 543
85228 - Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	27	57 438 023	67 997 981	79 896 041
w tym: w budżecie OPS / PCPR	28	55 659 314	65 801 816	77 587 241
85230 - Pomoc w zakresie dożywiania	29	31 645 921	35 314 059	35 923 689
w tym: w budżecie OPS / PCPR	30	28 624 520	31 692 717	32 192 631

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	Potrzeby rok po ocenie
85231 - Pomoc dla cudzoziemców	31	2 872 139	2 032 120	369 858
w tym: w budżecie OPS / PCPR	32	1 567 251	1 778 401	195 851
W tym (z wiersza 31): Wydatki na pomoc dla cudzoziemców w celu integracji ze środowiskiem (cudzoziemcy, którzy uzyskali status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą)	33	845 913	844 434	176 384
w tym: w budżecie OPS / PCPR	34	845 913	805 502	173 500
85232 - Centra Integracji Społecznej	35	1 296 281	1 446 587	1 191 037
w tym: w budżecie OPS / PCPR	36	0	0	0
85278 - Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	37	427 864	112	0
w tym: w budżecie OPS / PCPR	38	408 744	112	0
85295 - Pozostała działalność	39	215 256 571	40 424 475	40 430 161
w tym: w budżecie OPS / PCPR	40	141 122 661	23 311 564	25 422 639
853 - POZOSTAŁE ZADANIA W ZAKRESIE POLITYKI SPOŁECZNEJ				
85311 - Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	41	12 518 448	14 047 922	14 474 508
w tym: w budżecie OPS / PCPR	42	2 580 879	2 786 436	3 770 772
85321 - Zespoły orzekania o niepełnosprawności	43	6 935 617	7 976 234	8 185 193
w tym: w budżecie dyspozycji OPS / PCPR	44	2 674 422	3 037 676	3 191 074
85324 - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	45	30 934 140	33 729 564	42 030 380
w tym: w budżecie OPS / PCPR	46	17 928 160	19 775 858	24 943 919
85395 - Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	47	266 601 934	65 975 521	33 090 235
w tym: w budżecie OPS / PCPR	48	196 578 777	41 389 558	18 706 987
854 - Edukacyjna opieka wychowawcza				
85415 - Pomoc materialna dla uczniów	49	7 537 385	6 745 900	7 840 228
w tym: w budżecie OPS / PCPR	50	3 639 346	3 265 811	2 845 220
85416 - Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	51	1 370 565	1 470 762	1 736 419
w tym: w budżecie OPS / PCPR	52	0	0	0
855 - Rodzina				
85501 - Świadczenie wychowawcze	53	657 886 540	1 083 745	845 739
w tym: w budżecie OPS / PCPR	54	471 619 906	670 172	546 639
85502 - Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	55	593 710 429	637 858 002	644 637 608
w tym: w budżecie OPS / PCPR	56	458 662 668	493 558 956	501 340 003
85504 - Wspieranie rodziny	57	18 626 031	22 172 665	24 668 691
w tym: w budżecie OPS / PCPR	58	17 984 274	21 228 217	23 241 093
85505 - Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	59	57 256 260	70 530 331	97 955 664
w tym: w budżecie OPS / PCPR	60	0	252 725	252 725

WYSZCZEGÓLNIENIE		Rok 2022	Rok oceny	Potrzeby rok po ocenie
85506 - Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	61	2 110 417	2 131 077	6 310 645
w tym: w budżecie OPS / PCPR	62	0	0	0
85507 - Dzienni opiekunowie	63	0	0	0
w tym: w budżecie OPS / PCPR	64	0	0	0
85508 - Rodziny zastępcze	65	103 935 549	115 129 630	129 600 625
w tym: w budżecie OPS / PCPR	66	102 826 169	113 525 657	128 346 828
85510 - Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	67	74 819 389	87 906 710	104 762 100
w tym: w budżecie OPS / PCPR	68	29 984 736	34 063 671	39 432 541
85513 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia rodzinne, zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz za osoby pobierające zasiłki dla opiekunów, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów	69	11 578 215	14 199 617	13 413 398
w tym: w budżecie OPS / PCPR	70	9 387 328	11 373 149	10 934 569
85514 - Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby przebywające na urloпах wychowawczych, za osoby zatrudnione jako nianie oraz za osoby sprawujące osobistą opiekę nad dzieckiem	71	0	0	0
w tym: w budżecie OPS / PCPR	72	0	0	0